

1984/85:147

Tisdagen den 21 maj

Kl. 14.00

1 § Kammarens arbetsplenum onsdagen den 22 maj

Anf. 1 TALMANNEN:

I samråd med företrädare för bostadsutskottet och konstitutionsutskottet har överenskommit att kammarens arbetsplenum onsdagen den 22 maj – med ändring av vad som tidigare meddelats – inleds med dechargede-batten, för vilken konstitutionsutskottet har uppskattat taletiden till 8–9 timmar. Därefter följer behandlingen av de bostadsutskotts-betänkanden som uppskjutits från föregående vecka.

2 § Svar på interpellation 1984/85:151 om åtgärder för att stimulera unga människor till initiativtagande och nytänkande

Anf. 2 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Gunnar Hökmark har frågat mig vad regeringen avser göra för att öppna det svenska samhället för unga människors initiativtagande och nytänkande samt för att öka möjligheterna för unga människor att själva påverka sin egen framtid.

När den socialdemokratiska regeringen tillträdde i september 1982 var 85 000 ungdomar under 24 år utan jobb. Landets ekonomiska situation var minst sagt bekymmersam. Vi hade under sex år dragit på oss jättelika skulder. Vi hade under samma period hamnat i en spiral av stadigt stigande arbetslöshet och stadigt sjunkande sysselsättning. Industrin höll på att utarmas, basföretagen befann sig i djup kris, nyföretagandet i botten.

På den politiska dagordningen hade under flera års tid stått icke en enda ny idé. Det som upptagit de borgerliga regeringarnas tankar hade i stället varit hur vi med hjälp av bl. a. en högre arbetslöshet skulle kunna ta oss ur krisen. Av den fria växt och det nyskapande Gunnar Hökmark efterlyser i sin interpellation syntes under dessa år inte ett spår.

Sedan dess har landets ekonomi genomgått en positiv utveckling som i dag bl. a. kan avläsas i en *sjunkande* arbetslöshet och en *stigande* sysselsättning.

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder för att
stimulera unga
människor till
initiativtagande
och nytänkande*

Framtidstron, investeringsviljan och självkänslan har återvänt till industrin. Basnäringarna ger numera i många fall väl tilltagna vinster som plöjs ned i framtidsinriktade investeringar i såväl kapital som människor – dvs. i både maskiner, personalutbildning och utvecklingsprojekt. Idéverksamheten och kreativiteten blomstrar. Detta samtidigt som också nyföretagandet slår alla rekord. Redan under den socialdemokratiska regeringens första år så gott som fördubblades antalet nystartade företag – från 11 000 till 20 000.

Över hela den industrialiserade världen har nytillträdande på arbetsmarknaden – i praktiken ungdomar och kvinnor – drabbats av särskilda svårigheter. Detta är alltså inget specifikt svenskt problem. I sin interpellation hävdar dock Gunnar Hökmark att lönebildning och trygghetslagar skulle vara orsaken till den höga ungdomsarbetslösheten. Detta gör han sannolikt mot bättre vetande.

Några bevis för att det skulle finnas ett samband mellan anställningstrygghet och lönenivå å ena sidan och växande ungdomsarbetslöshet å andra sidan finns nämligen inte. Tvärtom kan vi konstatera att andra länder, utan vår trygghetslagstiftning och med mycket låga ungdomslöner, har en *högre* ungdomsarbetslöshet än vi har här i Sverige.

På tvärs med utvecklingen i flertalet andra länder har vi dessutom sedan 1982 – med bibehållna trygghets- och lönevillkor för både vuxna och ungdomar – kunnat pressa tillbaka arbetslösheten bland de unga. När den socialdemokratiska regeringen tog över efter de borgerliga regeringsåren var mer än 12 % av ungdomarna utan jobb. I dag är ungdomsarbetslösheten nere i drygt 5 %, något som kan jämföras med den i vissa fall fyra till fem gånger så höga arbetslösheten bland de unga i vår omvärld.

Ett starkt samband finns däremot mellan sysselsättningsutvecklingen i ett land och ungdomars framtidstro. God tillgång på arbete skapar goda cirklar på en rad områden. När ungdomar lättare vinner inträde på arbetsmarknaden stärks deras självkänsla och därmed tron på den egna förmågan att påverka framtiden. Genom att sätta kampen mot arbetslösheten i första rummet har den socialdemokratiska regeringen följaktligen gjort en av sina viktigaste insatser för att stimulera unga människor till initiativkraft och nytänkande. Därför kommer arbetslöshetsbekämpningen också att ha högsta prioritet även i fortsättningen.

När det gäller möjligheten för unga människor att ensamma eller tillsammans med andra dra i gång egen näringsverksamhet är regeringens inställning självfallet positiv. Även i detta fall har den gynnsamma utvecklingen i stort inneburit att fler möjligheter öppnat sig. Som särskild stimulans har vi därutöver – via den barn- och ungdomsdelegation som leds av statsministern – inlett en försöksverksamhet som innebär att 27 milj. kr. de två senaste åren gått direkt till arbetslösa ungdomar, som därigenom fått en chans att starta egna projekt av typ kafeer, budbyråer, reparationsverkstäder, småindustrier, målarfirmor, växthusodlingar, skogsvårds kooperativ, data- och elektronikfirmor osv. Sammanlagt har ca 350 olika projekt beviljats medel.

Det uttalade syftet med den här försöksverksamheten är att uppmuntra

ungdomar i åldern 16–24 år till egna initiativ framför allt inom den växande tjänste- och servicesektorn. Också de arbetsmarknadspolitiska medlen har anpassats så att det numera är möjligt att i stället för arbetslöshetsunderstöd under sex månader erhålla starta-eget-bidrag. På samma vis kan 18–19-åringar, i stället för att ingå i ungdomslag, få ekonomiskt stöd för att starta egen verksamhet. Tilläggas kan att vi även på andra områden än det sysselsättningspolitiska strävar efter att stimulera ungdomars egen kraft och verksamhetslusta. Bl. a. har vi ur allmänna arvsfonden anslagit totalt 90 milj. kr. för olika fritidsverksamheter som alla bygger på ungdomars egna initiativ och idéer.

I sin interpellation låter Gunnar Hökmark förstå att viljan till personligt ansvarstagande och längtan efter kunskap skulle vara något som uppfattas som specifikt moderat och därför också omtalas som den "blå vågen". För mig – med rötterna i en arbetarrörelse som alltid hävdade att kunskap är makt och där det personliga ansvarstagandet och viljan att göra rätt för sig är en livshållning – låter detta minst sagt något förmätet. Inte heller i beskrivningen av ungdomars möjligheter att ta egna initiativ i dagens svenska samhälle känner jag igen mig. I ett historiskt perspektiv, och vid en internationell jämförelse, är det ju tvärtom så att svenska ungdomar i dag har större möjligheter än någonsin tidigare att ta egna initiativ och vara med och påverka framtiden.

Detta betyder självfallet inte att vi från regeringens sida anser oss ha gjort tillräckligt för dagens unga generation. Kampen för arbete åt alla ungdomar måste föras ännu intensivare, likaså kampen för innehållsrika och utvecklade arbetsuppgifter – och detta alldeles särskilt mot bakgrund av den nya teknikens intåg på allt fler arbetsplatser. Vi måste också göra ännu mer för att öka valfriheten, för att garantera en god utbildning, rättvisa levnadsvillkor, bättre miljö och internationell avspänning.

Just därför kommer vi också att bjuda hårt motstånd mot de förslag från moderata samlingspartiet som bl. a. skulle resultera i kraftigt ökad öppen arbetslöshet, lönestopp för ungdomar under 20 år, försämringar i arbetsmiljölagen för just unga arbetstagare, hyreshöjningar på minst en tusenlapp för en vanlig etta, ökad betygshets och en skola som sorterar barnen i bättre och sämre redan från sex års ålder, avskaffade lokala aktivitetsstöd till barn- och ungdomsidrotten.

Detta är nämligen, enligt vår mening, förslag som om de förverkligades skulle kväva det nytänkande och den initiativlusta som nu åter fått en chans.

Anf. 3 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Först ber jag att få tacka vice statsministern för svaret på min interpellation. Tyvärr måste jag konstatera att det egentligen inte inrymmer några besked på de punkter där jag bad om sådana. Jag undrade vad socialdemokratin vill göra för att öppna det svenska samhället så att man underlättar för unga människor att på en lång rad olika områden utnyttja de möjligheter som vi i Sverige, liksom i många andra länder, ser växa fram i dag. Jag frågar om detta även mot bakgrund av att vi bland dem som i år går

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder för att
stimulera unga
människor till
initiativtagande
och nytänkande*

till val för första gången och bland dem som i dag är unga kan se att det finns en helt annan attityd och frimodighet till att ta initiativ till att exempelvis starta egna företag. Detta utgör en tillgång för vårt samhälle, något som vi borde skatta mycket högre än vad vi i dag gör och något som vi också borde dra nytta av.

Jag fick emellertid inte några besked från vice statsministern härvidlag. I stället förföll han till samma typ av förtal av moderat politik som kännetecknat socialdemokratien under hela den här valrörelsen. Stundtals var det ett ganska förbryllande förtal. Vice statsministern påstod t. ex. att antalet arbetslösa ungdomar var 85 000 år 1982. Det stämmer. I september 1982 var antalet ungefär 89 000, om man förutom dem som var öppet arbetslösa räknar in de ungdomar som var föremål för arbetsmarknadsutbildning. Men exakt motsvarande siffra för mars 1985 är 96 000, inkl. de ungdomar som befinner sig i ungdomslag. Även om vice statsministern anser att de ungdomar som befinner sig i ungdomslag skall exkluderas från detta antal, trots att det är fråga om unga människor som står utanför arbetsmarknaden, utgör detta antal ändå över 5 %.

Jag skulle faktiskt vilja be vice statsministern att redogöra för sitt räkneexempel. Hur kan vice statsministern påstå att antalet arbetslösa ungdomar 1982 – som han helt korrekt anger till ungefär 85 000, närmare bestämt 89 000 – har mer än halverats, när det i verkligheten är 96 000. Och detta när Sverige befinner sig i en högkonjunktur, till skillnad från 1982, då vi befann oss i en lågkonjunktur.

När Ingvar Carlsson talar om boendekostnaderna för unga människor säger han litet lätt att de moderata förslagen kommer att innebära kostnadsökningar på 1 000 kr. Vad han avser är förmodligen kostnaden per år. Men detta resonemang är besynnerligt också med tanke på att om den här vanliga ettan, som han tänker sig att en 19-åring bor i, är nybyggd eller byggd 1983, är den på 160 kvadratmeter. Om den är byggd 1965 är den på 300 kvadratmeter. Om den är byggd kring 1973 är den faktiskt bara på 43 kvadratmeter – det är också en rätt så stor etta. Om det gäller ett privat bostadsföretag är den här ettan på 83 kvadratmeter.

Ifall Ingvar Carlsson tycker att det här är vanliga ettor skulle jag gärna vilja följa med hem till Ingvar Carlsson någon gång och se hur han bor, och jag ber att få ta med mig en cykel så att jag hinner se alla rum.

När Ingvar Carlsson berör 1976 låter han i några hafsiga ordalag antyda att anledningen till att Sverige 1976 förlorade 10 % av sina marknadsandelar och kom in i en lågkonjunktur, liksom alla andra europeiska länder, var att de borgerliga kom i regeringsställning i oktober.

Ingvar Carlsson tar även upp nyföretagandet. Det är sant att vi i den här högkonjunkturen har mer nyföretagande. Men vad som är tragiskt och tråkigt är att vi 1984 hade det största antalet konkurser någonsin. Under 1985 tydde alla prognoser på att konkurserna kommer att bli fler på grund av regeringens låt-gå-politik, som bl. a. lett till räntehöjningarna för en tid sedan.

Herr talman! Anledningen till att jag tar upp detta är att man i en debatt

som gäller hur unga människor skall kunna påverka det svenska samhällslivet och hur de skall ta del i det politiska livet också måste ställa krav på att politiker agerar och argumenterar så att unga människor får en verklig möjlighet att välja mellan de olika alternativen och inte känner avsmak för det politiska livet. Det finns risk för att de gör detta, när socialdemokrater låter den politiska debatten förfalla till en mer eller mindre billig brännvinsadvokatur. Det förekommer i den här valrörelsen en typ av skräckpropaganda som i praktiken inte främst är riktad mot oss moderater utan som i själva verket är riktad mot dem som skall välja.

På Sveriges biografer går det just nu en film där man i skräckpropagandans form visar en kvinna som tillsammans med sin son tvingas tömma plånboken för att få sjukvård. Det kan inte vara menat som någonting annat än ett försök att insinuera att detta skulle bli resultatet av moderat sjukvårdspolitik. Det är en grov osanning. Det enda fall då denna skildring skulle kunna vara relevant är faktiskt om kvinnan hade gått till en läkare som genom socialdemokratins försorg har uteslutits från sjukförsäkringen. Filmen har av Aftonbladet betecknats som så eländig att den borde dras in.

Jag skulle vilja fråga Ingvar Carlsson – som i Aftonbladet en gång skrev en artikel om ett ungdomsmöte i Stockholm som samma tidning ansåg att statsministern nog fick tåla – om denna typ av skräckpropaganda är ägnad att väcka unga människors respekt för det politiska livet och stimulera dem att engagera sig politiskt. Anser statsrådet att det slag av skräckfilm, med insinuationer och grova osanningar, som just nu går på biograferna är värdigt ett parti som socialdemokratien?

Herr talman! Denna typ av debatt är ett uttryck för hur socialdemokratien nedvärderar unga människor. I viss mån gäller det också det svar som Ingvar Carlsson gav. För socialdemokrater framstår uppenbarligen de materiella villkoren i 18–19-årsåldern som avgörande för hur unga människor skall välja – och då räcker inte ens sanningen till. Men det handlar om någonting mycket mer: möjligheten att kunna påverka sin egen framtid.

Beträffande kunskapsområdet håller jag helt med Ingvar Carlsson om att det bakom viljan att söka kunskap inte finns någon politisk rörelse – det skrev jag inte heller i min interpellation. Men situationen är svår för den unga människa som vill kunna påverka sin egen utbildning. Socialdemokraterna verkar för ett utbildningssystem där betyg och möjligheten att komplettera sina studier för antagning till högre studier tas bort, ett system där eleverna – i stället för att genom egna insatser kunna påverka sina förutsättningar för att komma in på högskolan – blir hänvisade till lottning, olika typer av kvotgrupper och till att vänta till dess de blivit äldre.

Samma sak gäller när vi diskuterar ungdomsarbetslösheten. Förutom att den nu är högre – och det dessutom i en högkonjunktur – är det riktigt oroande att socialdemokraterna säger nej till de förslag om att ge unga människor en möjlighet att komma ut på den ordinarie arbetsmarknaden som vi för fram. I stället försöker socialdemokratien inrätta någon form av andrahandsarbetsmarknad för unga människor, med ungdomslag som det dominerande inslaget.

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder för att
stimulera unga
människor till
initiativtagande
och nytänkande*

Jag skulle vilja fråga Ingvar Carlsson: På vilket sätt har man bättre ekonomiska förmåner av att arbeta fyra timmar i ett ungdomslag för 120 kr. om dagen i jämförelse med att få en större chans att komma ut på den ordinarie arbetsmarknaden, låt vara med något lägre lön än i dag? Alternativet är ju den ordinarie arbetsmarknaden. Antingen utökar ni ungdomslagen ännu mer när Sverige kommer in i en högkonjunktur, eller också ger vi unga människor en större möjlighet att få arbete på den ordinarie arbetsmarknaden.

Samma sak gäller inom bostadsområdet. Socialdemokraterna talar fortfarande om någon typ av särskilt ungdomsboende, till vilket unga människor skall förvisas.

Samma sak gäller när socialdemokraterna upphåller sig vid det lokala aktivitetsstödet. De försöker skapa en anda som går ut på att en verksamhet bland unga människor över huvud taget inte kan förekomma om det inte ges bidrag. Det statliga lokala aktivitetsstödet innebär faktiskt tre hamburgare per aktiv deltagare i verksamheten. Att i det läget måla ut ett bortfall av bidraget som en katastrof för knatteidrotten – dvs. ungdomar mellan 7 och 25 år – belyser litet grand vilket begrepp Ingvar Carlsson har om knattar. Det är milt sagt häpnadsväckande.

Vi har i det svenska samhället rikliga erfarenheter som visar att det inte alltid är de organisationer som fått de största bidragen som har förmått engagera unga människor mest. Om vi inskränker oss till de politiska ungdomsförbunden, finner vi att det faktiskt är de två politiska ungdomsförbund som haft de allra största bidragen – både vad gäller projektbidrag och bidrag per antal medlemmar – som har minskat allra mest, medan det ungdomsförbund som utnyttjat projektbidrag och andra bidrag minst har ökat mest.

Herr talman! Vad som träder fram när socialdemokrater presenterar – och framför allt när de inte presenterar – sin politik för framtiden och för det samhälle som unga människor skall leva i är ett likformighetens samhälle, där handlingsutrymmet för en ung människa då det gäller att själv påverka sin framtid begränsas. Det begränsas genom den typ av bestämmelser som gäller inom utbildningsområdet, liksom inom arbetsmarknaden. Socialdemokraterna skapar en andrahandsarbetsmarknad för ungdomar där solidariteten består i att de möjligtvis kan få bidrag i dag, men i gengäld får de betala det med mindre välfärd i morgon.

Framför allt – och det är det allvarliga: Ni minskar förutsättningarna för unga människor att ta till vara alla de möjligheter som finns. Jag tror att också vice statsministern är väl medveten om att vi i dag i Sverige, liksom i en lång rad andra länder, ser oerhört många och spännande saker hända inom informationsteknologin och inom tjänstesektorn samt inom vårdsektorn och inom en mängd andra områden. Men när det gäller dessa områden minskar ni möjligheterna för unga människor att välja i framtiden. Ni stänger möjligheterna för dem att genom sina initiativ bidra till nytänkande och utveckling i framtiden. Det är i det sammanhanget litet patetiskt att den av statsministern själv ledda barn- och ungdomsdelegationen under de två senaste åren har

delat ut 27 miljoner. Det är den typ av verksamhet som facket brukar stoppa, om verksamheten blir alltför framgångsrik.

Ni stänger det svenska samhället genom att ni hitintills har genomfört en lång rad olika socialiseringar. Ni har höjt skatterna med 8 500 kr. per hushåll. Ni har infört löntagarfonder, vilket innebär att man drar ifrån de små företagen kapital till förmån för de stora företagen. Vi har nu statligt utsedda ordförande i affärsbankerna. Dagmarbeslutet innebär inte bara att ni minskar valfriheten för dem som är sjuka utan också möjligheterna för de människor som är aktiva inom vårdsektorn att etablera egen verksamhet. Den särskilda lagstiftning ni genomförde i samband med att Pyslingen var aktuell innebär för unga människor att det blir svårare för dem att som föräldrar i framtiden välja mellan olika typer av omsorgsformer. Inom kollektivtrafiken monopoliserar ni ytterligare. Ni motarbetar olika typer av fristående skolor, trots att sådana i själva verket skulle kunna innebära en vitalisering av vårt skolväsende och en möjlighet att få en mängd olika utbildningar som är relevanta för unga människor. Ni inför förbud för reklam i kabel-TV och behåller monopolet inom tele- och postsektorn, vilket innebär att utrymmet för nyetableringar och nytänkande inom informationsområdet begränsas. Ni har infört en hembudsskyldighet för bostadsrätter, vilket minskar möjligheten för unga människor som i dag eller i framtiden köper en bostadsrätt att själva disponera över den.

Så kan man fortsätta med exempel från alla samhällsområden och se att det, i frånvaron av någon presentation av ert budskap, visar sig att vad ni har att erbjuda unga människor är en fortsatt socialisering av det svenska samhället. För att få en precisering av svaret på det jag anfört i min interpellation skulle jag mot den här bakgrunden än en gång vilja fråga: På vilket sätt ökar alla dessa socialiseringar möjligheterna för unga människor som skall leva i framtidens samhälle?

Anf. 4 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Jag har faktiskt utifrån en mycket diffus interpellation försökt visa hur den politik som vi under två och ett halvt år har fört framför allt på sysselsättningsområdet har skapat nya möjligheter för ungdomar. Det som herr Hökmark nu tar upp är en diskussion om hela valrörelsens uppläggning. Efter att först ha påstått att vi bedriver en skräckkampanj fullständigt exploderade han i påståenden om vilken fördärvlighet socialdemokratisk politik leder till.

Herr talman! I riksmötets slutskede kommer jag inte att fortsätta en sådan debatt. Jag tror faktiskt inte att riksdagen har tid med det. Låt mig därför bara göra några korta konstateranden.

Det är naturligtvis så som Svenska Dagbladet i och för sig riktigt har påpekat, att när socialdemokrater och moderater nu drabbar samman om de två huvudalternativen i svensk politik, så räknar vi på litet olika sätt. Det gör båda parter. Men på sysselsättningsområdet är det alldeles obestridligt att vi har pressat tillbaka arbetslösheten. Vi har särskilt kraftigt pressat ned ungdomsarbetslösheten.

Nr 147

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder för att
stimulera unga
människor till
initiativtagande
och nytänkande*

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder för att
stimulera unga
människor till
initiativtagande
och nytänkande*

När det gäller bostäderna är det så att för en etta på 40 m² ger den moderata politiken exakt 1 200 kr. i hyreshöjning det första året och 2 000 kr. i hyreshöjning det andra året. Det råder visserligen stor förvirring i det moderata lägret om bostadspolitiken. Ni ville t. o. m. ändra i er inlämnade motion. Det säger något om den oreda som finns i er egen politik på det här området, men vi måste faktiskt utgå ifrån era egna motioner, och det är alldeles klart att er politik leder till dessa hyreshöjningar.

När Gunnar Hökmark över huvud taget inte vill kännas vid betydelsen av aktivitetsstödet, som till 80 % går till de lokala idrottsföreningarna, ber jag att få hänvisa till gemensamma uttalanden från t. ex. Malmö kommun om vilka oerhört negativa effekter för ungdomens idrottsverksamhet ett bortfall av detta stöd skulle få. Jag tycker att det är ganska fantastiskt när man, som Gunnar Hökmark här gjorde, talar föraktfullt om "motsvarande två hamburgare". Då vet man inte mycket om svensk idrottsrörelse och dess verksamhet. Jag rekommenderar kontakt med de egna lokala politikerna.

Detsamma gäller borttagandet av statsbidraget till färdtjänsten. Väldigt många handikappade ungdomar är beroende av detta. Hela deras valfrihet, deras möjlighet att föra ett liv likt andra ungdomars, hänger ju på att också de skall få möjligheter att röra sig i samhället.

Jag kan över huvud taget inte förstå vad allt tal om systemskifte innebär, om det inte är så att man i grunden skall förändra det svenska samhället. Det måste väl i all sin dar, herr talman, finnas någon realitet bakom detta. De väldiga besparingar i siffror som ni påstår att ni åstadkommer måste ju slå igenom någonstans. Var finns då dessa besparingar, om de inte finns på bostadspolitikens område, om de bara gäller bagateller på idrottens område och om de i övrigt ingenting har att göra med social trygghet? Hur kan man spara det ena tioalet miljarder efter det andra utan att det påverkar någonting?

Sanningen är den att moderaterna har gripits av den stora frossan efter de senaste opinionsundersökningarna. Ni håller förmodligen på att försöka finna något sätt att backa ur era fastlagda positioner. Rädslan griper er, men ni är ju fast, för vi har en riksdag där ni har presenterat era motioner. Vi håller som bäst på med att avslå dem på löpande band. Det beror på att vi har en vänstermajoritet i den nuvarande riksdagen, och det är det vi förhoppningsvis skall ha även efter valet. Då behöver inte svenska folket och framför allt inte ungdomen uppleva den förändring av politiken som Gunnar Hökmark argumenterar för.

Jag vill till slut, herr talman, bara göra den reflexionen, att om det är så många saker som så enkelt skulle kunna göras för att ungdomen skulle få det bättre, varför vidtog ni ingen av dessa åtgärder under de sex år som ni hade borgerlig majoritet? Det finns en lång rad länder med borgerliga konservativa regeringar. Kan Gunnar Hökmark ange något land som han ser som sitt ideal och som han strävar efter att Sverige skall efterlikna? Det borde rimligen finnas sådana exempel.

Anf. 5 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Mitt idealland, Ingvar Carlsson, är faktiskt Sverige. Sverige är det land som jag vill att vi skall utveckla och se till att det blir det bästa möjliga samhället. Jag tycker att det är ett bra samhälle i dag, men jag skulle vilja att det inom många områden blev bättre. Det är där som vi för fram en lång rad olika förslag.

Låt vara att de politiska partierna tänjer på marginalerna och räknar åt olika håll, men det är något annat än att direkt uttala felaktigheter. När vice statsministern påstod att ungdomsarbetslösheten i högkonjunkturen 1985 var lägre än i lågkonjunkturen 1982 så hade han faktiskt fel. Ungefär 96 000 unga människor är ju i dag öppet arbetslösa eller är sysselsatta genom beredskapsarbete, arbetsmarknadsutbildning och ungdomslag. Om Ingvar Carlsson menar att de unga människor som är sysselsatta i ungdomslag skall föras bort från gruppen arbetssökande, är det i sig ett mycket intressant besked både till dessa unga människor och till alla dem som för en samhällsdebatt i Sverige. Men vad är det då för mening med att införa särskilda s. k. jobbsökaraktiviteter?

Tror Ingvar Carlsson verkligen att de som jobbar fyra timmar om dagen i ungdomslag och får 120 kr. för det upplever att det är korrekt att ni för bort dem från den grupp av unga människor som söker arbete? Och vad är skillnaden mellan ett ungdomslag där man jobbar fyra timmar om dagen och ett beredskapsarbete som innebär att man jobbar hela dagen – det är ju vad Ingvar Carlsson gärna tar fasta på i detta sammanhang? Nej, det går inte att tänja på begreppen för mycket. Sakläget är nämligen det att ni har misslyckats med att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Men – det kan jag gärna säga – det har man gjort i många andra länder också. Vad jag invänder mot är att ni försöker teckna en falsk bild av situationen.

Herr talman! Det intressanta med den här debatten är emellertid att jag har ställt ett par frågor till vice statsministern om hur socialdemokraterna avser att öka unga människors möjligheter att påverka det svenska samhället. Men i svaret får Ingvar Carlsson ut i en lång rad angrepp på moderat politik. Han för fram felaktiga uppgifter eller förvränger uppgifter. I repliken säger han sig först och främst vilja ta avstånd från en debatt som handlar om hur valrörelsen skall se ut. Sedan fortsätter han att debattera vad vi moderater tycker.

Men det kunde vara intressant att diskutera i vilka former och hur vi på bästa sätt skall tillvarata de möjligheter som faktiskt finns i det svenska samhället. Det gäller då allt det som kan åstadkommas inom tjänstesektorn. Det gäller allt det som skulle kunna göras för att Sverige skall bli ett ledande land inom informationsteknologins område – för att ta ett par exempel. I det avseendet har ni socialdemokrater det självfallet svårt. För er finns det ju bara ett sätt att lösa samhällsproblemen och det är att ytterligare höja skatterna. Men då begränsar ni utrymmet för enskilda människor att göra någonting. Ni har sagt nej till en lång rad olika besparingar. Det var den fällan som slog igen häromveckan, och därmed tvingades ni att höja räntan. Men det drabbar unga jordbrukare, unga företagare och alla som startat nya

Nr 147

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder för att
stimulera unga
människor till
initiativtagande
och nytänkande*

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder för att
stimulera unga
människor till
initiativtagande
och nytänkande*

företag. Vidare bidrar alla de socialiseringsreformer som ni har genomfört under den här tiden till att unga människor utestängs.

Löntagarfonderna suger ut pengar ur små företag, ur de nya företag som har lånat ett stort kapital för att kunna komma i gång med en verksamhet. Pengar förs således över till de stora företagen.

Det som är besynnerligt med er valrörelse och det som är anledningen till att jag tog upp detta ämne är följande: För det första riskerar ni att inför unga människor framställa politik som någonting som bara går ut på att förvränga det som motståndaren säger sig tycka. För det andra undanröjer ni faktiskt möjligheterna för unga människor till ett självständigt val när det gäller att värdera olika alternativ. Det är därför som jag tycker att det är angeläget att föra en seriös debatt om vad socialdemokraterna, som under de gångna senaste två och ett halvt åren mestadels har socialiserat och höjt skatter, avser att göra i en lågkonjunktur, då vi, tyvärr, kanske måste räkna med att problemen på arbetsmarknaden blir större. Det enda besked vi får är att socialdemokraterna skall fortsätta att göra som man hittills har gjort. Men, herr Ingvar Carlsson, då kommer det också att gå som det hittills har gått. Jag kan tala om för de 96 000 unga människor som tillhör gruppen arbetsökande att uppgiften inte är särskilt lustig. För de människor runt om oss ute i det svenska samhället som skulle vilja att vi offensivt utnyttjade de olika idéer och den initiativförmåga som många människor har inom informationsområdet, inom tjänstesektorn och i fråga om allt det som har att göra med nyföretagandets möjligheter inför framtiden kan jag tala om att inte heller sådana uppgifter är särskilt skojiga och uppmuntrande.

Vad ni har att erbjuda unga människor är ett samhälle, som i er iver att socialisera alltmer blir ett likformighetens samhälle. Mot den bakgrunden, herr talman, förstår jag fullt väl att vice statsministern och övriga socialdemokrater hellre talar om moderat politik. Jag förstår att det är betydligt roligare att tala om den. Jag kan säga att det tycker vi moderater också.

Anf. 6 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Jag har avlämnat ett interpellationssvar som till 80 % består av en redovisning av den socialdemokratiska politiken och till 20 %, högt räknat, av polemik. Den dag då moderata företrädare hade denna fördelning i sina anföranden mot socialdemokratin skulle jag känna tacksamhet, och jag tror att den politiska debatten skulle vinna på den fördelningen.

På tal om slagord vet jag inte hur många gånger som Gunnar Hökmark i denna debatt redan har talat om de väldiga socialiseringsförslag som vi socialdemokrater genomdriver. Jag kan bara säga att jämfört med den socialisering som herr Åsling genomdrev i en borgerlig regering är våra förslag ganska beskedliga.

När jag ställer frågan vilket land som Gunnar Hökmark har som ideal väljer han ett land som under de senaste 53 åren har haft 47 år av socialdemokratiskt styre. Det stämmer litet dåligt med den våldsamma attacken mot vårt parti och dess ideologi, när vi under alla dessa 53 år utom 6

har haft ansvaret för detta lands politiska utveckling. I den mån Gunnar Hökmark är så angelägen om att det inte skall uppstå politikerförakt och gräl mellan politiker, kanske en viss nyansering i det egna ordvalet skulle vara klädsam.

Visst hade denna debatt kunnat handla om informationsteknologi och den sakfrågan. Det är ett område där jag tror att jag har gjort en viss insats genom att ta initiativet till den breddutbildning på dataområdet som kommit till stånd först med försöksverksamhet och sedan via förnyelsefonder på det privata området. I förrgår gjorde man också upp på den offentliga sektorn om medel som skall satsas för sådana ändamål. Jag har inte märkt något särskilt stöd från moderaterna på den punkten. Tvärtom lovar de, såvitt jag förstår, att avskaffa förnyelsefonderna, som skall möjliggöra för människor att på bred front lära sig denna nya teknik.

Vi är då återigen i samma gamla läge, nämligen att när socialdemokraterna driver på med nya reformer som kan skapa en verklig frihet för människor säger moderaterna nej. Så har det varit gång efter gång i det svenska samhället. Gå igenom historien och se vad moderaterna har sagt nej till av de stora reformer som i dag är avgörande för att svenska ungdomar har det relativt sett hyggligt jämfört med andra!

Herr talman! Vi kan nu avsluta debatten och talet om statistik när det gäller ungdomsarbetslösheten av det enkla skälet, att så länge det finns en enda arbetslös ung människa är socialdemokratin inte nöjd med situationen. Jag kan försäkra Gunnar Hökmark att vi i motsats till vissa andra partier aldrig kommer att se arbetslöshet som medel att nå andra politiska mål. För socialdemokratin är rätten till arbete ett överordnat politiskt mål.

Anf. 7 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag noterar till att börja med att Ingvar Carlsson har backat från sina uppgifter tidigare i debatten angående hur många ungdomar som är arbetslösa. Men det är inte det som är det viktiga. Jag ställde ett par frågor om vad socialdemokratin avsåg att göra, och det svar som gavs här i kammaren var delvis en redogörelse för vissa saker som socialdemokratin hade gjort och till stor del attacker på moderat politik. Det hade funnits utrymme för en socialdemokratisk vice statsminister att, till skillnad från i den övriga valdebatten, presentera vad socialdemokraterna vill göra under den kommande perioden.

Det exempel som Ingvar Carlsson tog upp, beträffande förnyelsefonderna, är ett strålande exempel på hur ni socialdemokrater arbetar. Ni tror uppenbarligen att ett fåtal politiker är de som är bäst ägnade att bestämma hur Sverige skall ta vara på de möjligheter som vi möter i framtiden. Det är där skiljelinjen går. Vi moderater tror att det är viktigare att öppna för de enskilda människorna att ta vara på dessa möjligheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 147

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder för att
stimulera unga
människor till
initiativtagande
och nytänkande*

Om polisens användning av videofilmning

3 § Svar på fråga 1984/85:561 om polisens användning av videofilmning

Anf. 8 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Mot bakgrund av att det i samband med demonstrationer i Göteborg skulle ha framkommit att det är vanligt att polisen använder sig av videofilmning av demonstranterna, har Kerstin Ekman frågat mig om jag har för avsikt att vidta åtgärder för att klarlägga hur sådant material används.

Jag vill först framhålla att det inte finns några särskilda bestämmelser om användning av videoteknik i polisarbetet. Frågan i vad mån sådan teknik i vissa fall kan begagnas är att bedöma mot bakgrund av bestämmelserna i polislagen om allmänna principer för polisingripanden.

Justitieombudsmannen har vid flera tillfällen prövat klagomål om att polisen har fotograferat eller filmat vid demonstrationer. Det har då inte riktats någon kritik mot förfarandet som sådant.

För egen del vill jag emellertid framhålla att jag anser att metoden i princip bara bör användas, om det förekommer brottslig verksamhet under en demonstration, eller om det finns grundad anledning att räkna med att brott kommer att förövas. Även i sådana fall bör metoden användas med stor restriktivitet, med hänsyn till kraven på skydd för integriteten. Enligt vad jag har inhämtat iakttar man regelmässigt dessa begränsningar.

Sker videoupptagningen i polisens förundersökningsverksamhet, gäller bestämmelserna i bl. a. sekretesslagen och i rättegångsbalken om hur materialet skall hanteras. I övrigt saknas regler på området. Jag har emellertid inhämtat att materialet, i de få fall där metoden har använts, har förstörts när det inte längre behövs, vanligen efter mycket kort tid. Jag vill för egen del understryka att det är viktigt att materialet förstörts så snart som möjligt.

Anf. 9 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Anledningen till min fråga är de oklara besked som lämnats i samband med att videofilmning skett vid en aktuell demonstration. De svar som lämnats om regler och användning av filmning har inte varit tillfredsställande. Det har inte heller svaren rörande hur och när materialet har förstörts varit. I de svar jag kunnat ta del av talas det om att materialet används för information och utbildning, och det anser jag inte vara acceptabelt. Garantier för att materialet omedelbart förstörts har inte heller lämnats.

Jag hälsar med tillfredsställelse att justitieministern gör ett uttalande om att man skall vara restriktiv med filmning över huvud taget. Det är dock ganska svårt att som medborgare få klart för sig när man kan bli föremål för inspelning, eftersom det skall bero på polismyndighets bedömning av vad som kan väntas vid en demonstration. Den enda anledning som kan vara acceptabel är möjligheterna att ha tillgång till dokumentation vid anmälan av våld antingen mot polisman eller mot demonstrant. Justitieministern nämner själv befarad brottslig handling.

Man måste också ha garantier för att materialet omedelbart förstörs. I sitt svar säger justitieministern: "har förstörts när det inte längre behövs, vanligen efter mycket kort tid." Det visar hur otillfredsställande situationen är i dag.

Det räcker inte heller, som jag ser det, med att justitieministern uttalar här i kammaren att det är viktigt att materialet förstörs. Det måste finnas klara regler för hur det sker och hur man använder materialet dessförinnan, så att det inte används för att registrera personer som deltagit i demonstration.

Det är alltså tre krav som jag anser måste uppfyllas:

för det första att det finns klara regler för hur videofilmning får användas,

för det andra att det finns klara regler för hur dokumentationen sker och vad man gör med denna dokumentation och

för det tredje att det finns klara regler för hur materialet förstörs och när detta sker.

Min fråga till justitieministern blir därför om han tänker ta något initiativ till att sådana regler utformas. Som liberal anser jag att det är av yttersta vikt att det sker. Detta är en fråga om rättssäkerhet.

Anf. 10 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Kerstin Ekman tar upp frågan om registrering. Som komplettering till mitt svar vill jag säga att det här finns bestämda regler som innebär att man inte får använda detta material för personregistrering. I övrigt har jag i mitt svar gett ett klart och bestämt principiellt uttalande som ger uttryck för en starkt restriktiv hållning. Jag gör bedömningen att det utöver detta uttalande för närvarande inte finns anledning till några ytterligare åtgärder från min sida.

Anf. 11 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag anser att det ur rättssäkerhetssynpunkt är mycket viktigt att man tar initiativ. Det räcker inte att justitieministern gör principiella uttalanden, utan vi måste få klara regler som gör att man vet när filmning sker, vad som i så fall händer med det filmade materialet, hur man förstör det och inom vilken tidrymd.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1984/85:562 om rikspolisstyrelsens uppdragsverksamhet inom ADB-säkerhetsområdet

Anf. 12 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Christer Eirefelt har mot bakgrund av att rikspolisstyrelsen sedan ett år bedrivit viss uppdragsverksamhet ställt följande frågor till mig:

1. Vilken omfattning och inriktning har verksamheten inom RPS-konsultfält och hur sker beslutsfunktionen?

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om rikspolis-
styrelsens upp-
dragsverksamhet
inom ADB-säker-
hetsområdet*

2. Hur har avgränsningar kunnat göras dels gentemot rikspolisstyrelsens övriga uppgifter, dels gentemot det arbete polisen är skyldig att utföra enligt gällande instruktioner?
3. Hur garanteras konkurrensneutraliteten? Betalar t. ex. RPS-konsult sociala avgifter?

Jag har på en fråga av Christer Eirefelt för ett år sedan lämnat en bakgrund till uppdragsverksamheten vid rikspolisstyrelsen. Jag kan nu lämna följande upplysningar om hur verksamheten har utvecklats med utgångspunkt i Christer Eirefelts frågor.

Styrelsen har, såsom varit planerat, mot avgift ställt sitt kunnande inom säkerhetsområdet till förfogande för såväl den offentliga sektorn som för näringslivet. I något enskilt fall har styrelsen också sålt viss programvara till en utländsk polisorganisation. Styrelsen har vidare haft vissa andra kontakter på exportmarknaden.

Uppdragsverksamheten har inte i något fall omfattat den verksamhet vid sådana myndigheter eller företag för vilken styrelsen har skyldigheter eller befogenheter på grund av sin ställning som polismyndighet och som central förvaltningsmyndighet för polisväsendet. Inom styrelsen har uppdragsverksamheten avgränsats från annan verksamhet genom att ett mindre antal tjänstemän särskilt har avdelats för sådana uppgifter utöver den ordinarie personalbesättningen, vilket också anger omfattningen av verksamheten. De beslut som fattas om verksamheten följer den ordning som anges i styrelsens instruktion.

Verksamheten har sålunda kunnat bedrivas utan att komma i konflikt med rikspolisstyrelsens vanliga verksamhet.

För de uppdrag som styrelsen har åtagit sig har man tillämpat de priser som är allmänt förekommande inom den aktuella branschen. Några risker för konkurrensneutraliteten finns alltså inte.

Anf. 13 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaren på mina frågor.

Tyvärr tvingas jag konstatera att justitieministern inte heller den här gången tycks ha ägnat något större intresse åt de principiella aspekterna. Tvärtom verkar det som om justitieministern nu helt accepterar att polisen tar betalt för brottsförebyggande verksamhet, precis som vilket annat affärsdrivande verk som helst.

Den viktigaste frågan undviker justitieministern att besvara: När upphör polisens skyldighet att enligt polislagen informera om säkerhetshotande verksamhet? Och när övergår den skyldigheten till att bli en rent kommersiell angelägenhet, där polisen kan skicka räkning för sina tjänster?

Enligt vår polislag är det en grundläggande och primär uppgift för polisen att "förebygga brott och andra störningar av den allmänna ordningen och säkerheten" och "lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp, när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen".

Det kan omöjligt ha varit lagstiftarnas mening att vissa av dessa grundläggande och primära uppgifter från polisen skall vara förbehållna dem

Om rikspolisstyrelsens uppdragsverksamhet inom ADB-säkerhetsområdet

som kan, och är beredda att, betala!

Vid sidan av denna principiella frågeställning finns det ett flertal andra som också återstår att besvara. Och de försök till klarlägganden som justitieministern på några punkter nu gör fäster dess värre uppmärksamheten på fler betänkliga faktorer och ger anledning till nya frågor.

Såpochefen är inte precis anspråklös när han i olika intervjusammanhang kommer in på RPS-konsult, inte alls lika anspråklös som justitieministern nu är. Man har redan många uppdrag, och flera väntar enligt kontrakt, säger han. I andra sammanhang har det framgått att personal från RPS-konsult flitigt reser runt i världen, vilket knappast låter sig göras utan stora kostnader.

Det här skulle möjligen kunna försvaras – om man nu kan tänka bort de principiella invändningarna – om det fanns överskott på resurser inom den här sektorn hos polisen. Anser justitieministern att så är fallet? Om svaret är nej – är det riktigt att låta rikspolisstyrelsens kommersiella intressen avgöra hur informationsresurserna inom säkerhetsavdelningen skall fördelas?

En annan viktig fråga som jag inte fått tillfredsställande svar på gäller insyn och beslutsfunktion. Vem är det som beslutar om resursinsatserna, och hur garanterar man den insyn som måste finnas i en så känslig verksamhet?

På min sista fråga, om RPS-konsult betalar sociala avgifter, har justitieministern inget svar alls. Den frågan är givetvis mycket central för just konkurrensneutraliteten. Jag förutsätter att justitieministern återkommer med svar på den frågan.

Anf. 14 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Som kommentar till Christer Eirefelts replik och som svar på några nya frågor, som han ställde nu, vill jag komplettera mitt ursprungliga svar.

Jag har tidigare i två frågedebatter om RPS-konsult lämnat en allmän bakgrund till uppdragsverksamheten vid rikspolisstyrelsen. Låt mig i dag därför bara erinra om att styrelsen genom sin vanliga verksamhet har lärt sig väldigt mycket inom området för säkerhet och skydd och inom området för modern informationsbehandling, särskilt ADB-säkerhet. RPS torde ha ett inom Sverige unikt kunnande på de här områdena och dessutom stå sig väl vid en internationell jämförelse.

Det har mot den bakgrunden framstått som från flera synpunkter önskvärt att RPS kunde ställa sina kunskaper till förfogande också för verksamhetsområden som inte omfattas av styrelsens skyldigheter som polismyndighet. Låt mig bara peka på att det är ett allmänt samhällsintresse att säkerheten i ADB-systemen höjs så att sårbarheten i samhället minskar.

Några meningsskiljaktigheter om RPS-konsults verksamhet förekommer såvitt jag känner till inte inom rikspolisstyrelsens politiskt sammansatta styrelse, där bl. a. det parti som Christer Eirefelt representerar här i riksdagen finns företrätt.

Jag vill också erinra om att riksdagen förra året godtog verksamheten. Riksdagen betonade samtidigt behovet av att stimulera export av tjänster

Om rikspolisstyrelsens uppdragsverksamhet inom ADB-säkerhetsområdet

från statliga myndigheter. Riksdagens beslut grundades på ett i den här delen enhälligt betänkande från justitieutskottet.

I själva verket bedrivs verksamheten helt i linje med de allmänna strävanden som finns i dag inom svensk statsförvaltning att utveckla och ta till vara myndigheternas kunskaper också utanför det vanliga verksamhetsområdet. Det kan ske även i samverkan med privata företag, och så har också skett på senare tid när det gäller RPS-konsult.

Särskilt när det gäller tjänsteexport är detta, som jag ser det, mycket positivt. Det har visat sig att marknader där svenskt näringsliv haft svårigheter att komma in har kunnat öppnas just genom samverkan med någon svensk myndighet. Jag hoppas att rikspolisstyrelsen skall bli i tillfälle att göra sådana insatser också i fortsättningen.

Anf. 15 TALMANNEN:

Jag får fästa uppmärksamheten på att taletiden för andra inlägget är två minuter. Den tiden har nu gått ut.

Anf. 16 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag konstaterar först att jag inte heller nu fick något svar på frågan, om RPS-konsult betalar sociala avgifter. Jag utgår ifrån att det betyder att man inte gör det. I och med det faller en stor del av diskussionen om detta med konkurrensförhållandena bort.

Justitieministern undviker fortfarande att gå in på den intressanta principiella frågeställningen.

Jag tänkte använda mina två minuter till att anföra ett exempel som kommit alldeles nyligen och som är en fin illustration till min frågeställning. I en stor annons från Ericsson förra veckan löd rubriken: Polisens krypteringssystem till salu för 3 000 kr. I annonsen kan man bl. a. läsa följande:

”Rikspolisstyrelsen har sedan många år arbetat med säkerhetssystem för ADB-miljö. En del av detta kunnande har nu, i samarbete med Ericsson, omsatts i en 'civil' produkt – – –.”

Detta är alltså ett konkret exempel på rikspolisstyrelsens affärsverksamhet. Så här heter det vidare i annonsen:

”Allt som du betraktar som konfidentiell information eller rena företags-hemligheter, kan du nu skydda även mot den mest avancerade form av 'industrispionage'.”

Det är inte särskilt underligt, justitieministern, om de som läser annonsen frågar sig om inte skydd mot avancerat industrispionage borde ingå i det man har betalat skatt för – speciellt som samma skattebetalare har fått vara med och bekosta utvecklingen av produkten. RPS-konsult, dess verksamhet och dess inriktning är ett intressant exempel, som jag hoppas att justitieministern vill ge sin syn på.

Anf. 17 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Avgränsningen mellan rikspolisstyrelsens kommersiella verksamhet och dess så att säga ordinarie verksamhet har såvitt jag kunnat

inhämta inte erbjudit några som helst problem – i varje fall inte hittills. Problemet skulle under sådana förhållanden vara att avgöra huruvida styrelsen skall ta betalt eller inte. Något problem med att avgöra detta har som sagt inte förelegat, såvitt jag vet. Vi skall vara medvetna om att man i fråga om de tjänster som erbjuds i det här sammanhanget vänder sig till företag.

När det gäller hur rikspolisstyrelsen tar betalt kan jag berätta att inriktningen är att man söker få full kostnadstäckning, inbegripet samtliga kostnader som rikspolisstyrelsen har för verksamheten. Det har hittills skett med den tekniken att man har tagit ut priser som är gängse inom den marknad som det är fråga om. Jag känner inte till att något svenskt företag har ansett sig utsatt för en otillbörlig konkurrens från rikspolisstyrelsens sida, eller över huvud taget för någon konkurrens – rikspolisstyrelsens kunnande här är ju unikt.

Anf. 18 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Det som är intressant när det gäller avgränsningen är att det praktiskt taget är omöjligt att i en sådan här verksamhet skilja mellan myndighetsutövningen och den rena affärsverksamheten. Det har vi exempel på från flera liknande myndigheter, där man har samma bekymmer. Jag tvingas konstatera att det inte går att göra någon direkt åtskillnad mellan verksamheterna.

Såvitt jag har kunnat förstå är det hos rikspolisstyrelsen så att flera personer inom den personal som är inblandad i denna verksamhet arbetar på båda sidor om gränsen – alltså arbetar både inom myndighetsutövningen och med RPS-konsult.

Dessutom vet vi när det gäller debitering och sådant att det praktiskt taget är omöjligt, även om det finns en vilja att avgränsa verksamheter, att göra en ordentlig åtskillnad mellan de olika kostnaderna och redovisa hur dessa tas ut.

Anf. 19 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag konstaterar bara att Christer Eirefelt inte kan påvisa något enda konkret problem när det gäller avgränsningsfrågan. Det tar jag till intäkt för att jag har rätt när jag säger att det här är problemfritt.

Anf. 20 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Den intressantaste avgränsningsfrågan är definitivt vad polisen är skyldig att göra enligt polislagen och vad polisen har rätt att skicka räkning på. Jag menar att det är polisens skyldighet att, med de medel som riksdagen ställer till förfogande, sköta den informationsverksamhet och den utbildningsverksamhet som det här handlar om. Det skall ske utan att man skickar räkning till dem man ger information.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om politiska
torgmöten*

*Om handläggning-
en av visst stads-
planeärende*

Anf. 21 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att understryka rättigheten för alla politiska partier att genomföra torgmöten i de fall vederbörande myndighet beviljat erforderligt tillstånd.

Svaret på frågan är ja.

Anf. 22 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Nu är det i och för sig så, att statsrådet inte alltid haft ett fläckfritt förflutet när det gäller försvaret av demokratin. Han har ibland i denna kammare, om än motvilligt, försvarat t. ex. kollektivanslutningen. Men det gläder mig i alla fall att han här klart tar ställning för mötesfriheten.

Jag ställde denna fråga därför att det vid några tillfällen har hänt att moderaterna blivit kritiserade för att man har haft "fräckheten" att arrangera politiska möten på vissa platser i vårt land. Senast gällde det ett möte i Malmö för 14 dagar sedan.

Hade det nu varit några enskilda som kritiserat oss, så hade jag inte brytt mig om det. Men nu var det representanter för de s. k. industrifacken nere i Malmö, med ca 25 000 medlemmar. De har t. o. m. skrivit till pressen och varit förargade över att polisen givit tillstånd för moderaterna att arrangera torgmöte på t. ex. Möllevångstorget i Malmö.

Till saken hör en liten poäng. Den lilla kollision som uppstod slutade med att det visade sig att de som kritiserade oss hade läst fel. De hade alltså inte rätt att hålla det torgmöte som de sade att de hade tillstånd till. Men vi har nu vant oss vid att man framför allt på den sidan har svårt att läsa. När t. ex. moderata motioner skall tolkas, ser vi att läs- och matematikkunskaperna icke är överdrivna.

Vi moderater är självfallet positiva till – och kommer alltid att kämpa för – att vi skall ha mötesfrihet i det här landet. Vilka partier som helst skall ha rätt att arrangera möten i de fall då polisen ger tillstånd härtill.

Herr talman! Jag vågar säga att jag skulle skämmas om någon moderat organisation t. ex. hade kritiserat socialdemokraterna därför att de hade "fräckheten" att arrangera torgmöte på något ställe som man betraktade som moderat mark.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1984/85:546 om handläggningen av visst stadsplaneärende

Anf. 23 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Kenth Skårvik har beträffande ett stadsplaneärende för Ekenområdet i Kålleröd frågat mig dels om det är rimligt att regeringen –

*Om handläggning-
en av visst stads-
planeärende*

sedan en länsstyrelse först vilat på ett planärende nära två år och sedan underställer regeringen ärendet för beslut – vilar på ärendet lika länge före beslut, dels när regeringen ämnar avgöra ärendet.

Planärendena skall givetvis behandlas skyndsamt av såväl länsstyrelse som regering. Detta sker som regel också. Av antalet stadsplaneärenden som handläggs inom bostadsdepartementet avgörs det stora flertalet inom tre månader. Så gott som samtliga stadsplaneärenden avgörs inom ett år.

Behov av utredningar och förhandlingar kan emellertid motivera en längre handläggningstid. När det gäller det aktuella stadsplaneförslaget för Ekenområdet i Källered kan jag upplysa om att det pågår förhandlingar mellan kommunen och andra intressenter i området för att åstadkomma samförståndslösningar beträffande tvistiga delar av förslaget. Det har därför ansetts vara i kommunens och berörda markägares intresse att avvakta utgången av förhandlingarna innan regeringen avgör ärendet.

Anf. 24 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talmän! Jag tackar bostadsministern för svaret.

Av detta svar framgår väl att man egentligen får underkänna den behandlingstid som nu har förekommit, eftersom behandlingstiden borde vara tre månader – och upp till ett år. Det har alltså i detta fall tagit i stort sett tre och ett halvt år, och fortfarande har inget besked lämnats.

I min fråga till bostadsministern har jag uttryckt min och andras förvåning över hur sådana här för en kommun viktiga frågor dras i långbänk inom de statliga förvaltningarna. Besked kommer ofta inte förrän efter påtryckning från berört håll. Detta är inte acceptabelt. En lång och utdragen behandling kan ställa till med mycken oreda för den berörda kommunen, i detta fall för Mölndals kommun.

Kommunalpolitikerna i Mölndal kan förstå de svårigheter som är förknippade med ett sådant här ärende och den för många känsliga karaktär som det har, men nog skall man kunna kräva en snabbare behandlingstid av en länsstyrelse eller en regering. Lång behandlingstid innebär bara större problem.

Som jag sagt i min fråga förstår vi att ärendet kräver en noggrann genomgång och beredning, men den kan man utföra med bra resultat på betydligt kortare tid i bägge instanserna.

Den 21 oktober 1981 överlämnades ärendet till länsstyrelsen för beslut. Det låg sedan där till den 25 maj 1983 utan att egentligen något beslut fattades av länsstyrelsen. Att ligga på ett ärende i ett och ett halvt år utan någon egentlig behandling och utan att man kommer fram till ett beslut är inte acceptabelt. Att regeringen sedan i princip också har visat handlingsförlamning gör inte saken bättre. Kommunen överlämnade ett remissvar till regeringen den 25 april 1984 angående lantmäteriverkets beräkningar. Det är över ett år sedan, och ingenting har sedan officiellt beslutats.

Såvitt jag förstår har det alltså förekommit hemliga förhandlingar mellan departement, kommun och intressenter. Man kan då fråga sig när regeringen har tänkt fatta ett beslut i det här ärendet. Någon gång måste man komma

*Om handläggning-
en av visst stads-
planeärende*

fram till en ståndpunkt. Det finns ju i Mölndals kommun fler kommunalpoli-
tiker än de socialdemokratiska som bör få veta något i det här ärendet.

Jag fick inte något direkt svar på frågan om bostadsministern anser att
länsstyrelsen bör ligga så länge som ett och ett halvt år på ett beslut för att
sedan komma fram till att man inte kan fatta något avgörande, varför man i
stället hänskjuter beslutsfattandet till regeringen.

Anf. 25 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Det finns ingen annan tillsynsmyndighet än resp. länsstyrel-
se, och jag vill inte uttala mig om länsstyrelsernas handläggning på annat sätt
än att dessa liksom alla andra statliga myndigheter skall handlägga ärendena
skyndsamt och utan onödigt dröjsmål. Huruvida länsstyrelsen har gjort det i
detta icke okomplicerade fall vill jag inte uttala mig om.

För min egen del kan jag tala om för Kenth Skårvik att jag sedan länge har
varit fullt klar över vilket beslut regeringen skall fatta. Det är alltså inte det
som är problemet, utan det är att kommunen, som i realiteten förfogar över
planmonopolet och som kan återkalla ett planärende när den vill, i
samförstånd med oss har kommit underfund med att det är klokt att innan vi
avgör ärendet vänta på resultatet av de förhandlingar som nu pågår. Om det
hade varit ett önskemål från kommunens sida att ärendet skulle avgöras trots
dessa överläggningar, hade vi sannolikt avgjort ärendet, men det är
kommunen som har planmonopolet.

När det gäller frågan vem som företräder kommunen tvingas jag, Kenth
Skårvik, att ta hänsyn både till representanter för kommuner med socialde-
mokratisk majoritet och till representanter för kommuner med borgerlig
majoritet. Jag kan inte tillfråga alla ledamöter utan får låta dem som är
utsedda att företräda kommunen föra fram kommunens inställning. Ibland
irriterar det mina partivänner, ibland andras partivänner, men det får vi stå ut
med. Skall man lyssna på uppfattningen inom en kommun får man utgå från
den majoritetsställning som råder i kommunen.

Anf. 26 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag är helt på det klara med det som bostadsministern sist
sade. Men såvitt jag förstår har man kommit fram till en överenskommelse
mellan departementet, bostadsministern och kommunens ledning att man
skall avvakta med svaret. Det är mycket tråkigt att ett besked härom inte har
kommit fram till de ledande politikerna i det borgerliga blocket i kommunen.
När beslutet från bostadsministerns sida nu redan är klart kan jag inte förstå
att man inte kan redovisa det, så att alla politiker i kommunen får samma
besked.

Anf. 27 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Nej, det har inte träffats någon överenskommelse mellan
kommunen och bostadsdepartementet. Efter ett stort antal uppvaktningar
från olika intressenter inom det här området, från affärsmän, affärsidkare
och andra, har vi frågat kommunen om den har någonting att erinra mot att vi

dröjer med avgörandet för att se om vi kan lösa frågan på ett för alla parter tillfredsställande sätt.

Om jag skulle avgöra ärendet, skulle det sannolikt innebära att tidsförlusten för kommunen skulle bli större än vad den har varit hittills. Också detta sammanhänger med agerandet från kommunen, som ju har återkallat fastställelse av halva planen och begärt fastställelse av den andra halvan, vilket är en komplikation.

Anf. 28 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag missuppfattat bostadsministern. Vad jag förstår har man emellertid träffat någon form av överenskommelse om att avvakta. Det är i så fall det som de borgerliga politikerna i ansvarig ställning i Mölndals kommun inte fått besked om. Jag hoppas att de kan få det nu och att vi får ett beslut så snart som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1984/85:141 om ökade möjligheter för ungdomar att få en egen bostad

Anf. 29 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Tommy Franzén har frågat statsrådet Ingvar Carlsson om han avser att föreslå åtgärder som påtagligt skulle förbättra framtiden för ungdomar vad avser rätten till en egen bostad.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Jag vill inledningsvis redovisa det arbete med ungdomsboendefrågorna som en arbetsgrupp inom bostadsdepartementet har utfört. I syfte att samla kunskap och erfarenheter om ungas boende och att skapa ett bredare engagemang i frågan arrangerade arbetsgruppen ett idéseminarium och en konferens under våren 1984. I betänkandet (Ds Bo 1984:10) Bostäder åt unga redovisade gruppen ett flertal förslag till hur man kan underlätta för ungdomar att få sin första egna bostad. Gruppen föreslog bl. a. att man genom s. k. ungdomskontrakt, stöd från staten till ny- och ombyggnad och vissa lättnader i normkraven i fråga om tillgänglighet m. m. skulle underlätta för kommunerna att få fram bostäder åt unga. Bostäderna skulle i första hand fungera som en "första bostad" för unga fram till dess att de kan få en bostad på den vanliga bostadsmarknaden.

Betänkandet har remissbehandlats. Förslagen fick ett blandat mottagande. Flertalet remissinstanser instämde i arbetsgruppens syn på behovet av åtgärder i kommunerna för att förbättra ungdomarnas situation på bostadsmarknaden. Den övervägande delen av remissinstanserna stödde emellertid inte förslagen om särskilda bestämmelser om ungdomsbostäder i hyres- och byggnadslagstiftningen.

Enligt min uppfattning har arbetsgruppen i hög grad bidragit till att ungdomsboendefrågorna uppmärksammats runt om i landet. Inte minst i den

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om ökade möjlig-
heter för ungdomar
att få en egen
bostad*

nuvarande situationen på bostadsmarknaden måste man vara uppmärksam på behovet av mindre lägenheter för ungdomar liksom för andra ensamstående, t. ex. fränskilda.

Kunskapen om de lokala behoven liksom om vilka riktade insatser som behövs för att förbättra de ungas boende finns i första hand i kommunerna. Den ansvarsfördelning som vi har inom bostadsförsörjningen innebär också att det är kommunerna som har det primära ansvaret för planeringen och genomförandet av bostadsbyggandet. Vilka åtgärder som behövs för att förbättra ungdomarnas situation på bostadsmarknaden avgörs därför normalt bäst i kommunerna. Många kommuner och bostadsföretag arbetar nu också för att på olika sätt underlätta för ungdomar att få en egen bostad. Det bör finnas goda möjligheter att åstadkomma detta inom ramen för de nuvarande bostadspolitiska stödsystemen, vilket bl. a. framgick av de remissvar som jag tidigare hänvisade till.

Frågan om ungas boende är emellertid viktig för vårt samhälle och förutsätter många gånger okonventionella arbetsformer och lösningar. Jag anser därför att en försöksverksamhet med bl. a. nya former för ungdomsbostäder och ungdomsboende bör stimuleras. I årets budgetproposition redovisade jag också förslag om ett statligt stimulansbidrag för försöksverksamhet rörande bostäder åt unga. Riksdagen har nyligen anvisat medel för en sådan verksamhet under budgetåret 1985/86.

Jag vill också nämna att en särskild ungdomsboendedelegation kommer att bildas inom bostadsdepartementet. Delegationens uppgift blir, förutom att fördela bidragen för försöksverksamheten, att följa utvecklingen på området. Delegationen bör även ta initiativ till att försöken med riktade åtgärder för att förbättra ungas ställning på bostadsmarknaden utvärderas och sprids i former som gör dem allmänt tillgängliga.

Anf. 30 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag får börja med att tacka statsrådet för svaret.

Jag tror att jag vill uttrycka ungdomens missmod när det gäller att få en chans till egen bostad på så sätt att statsrådets svar, såvitt jag kan tolka det, inte förbättrat deras förutsättningar och därmed inte heller minskat ungdomens missmod. Jag beklagar det.

Jag hade väntat mig ett mer framåsyftande svar, och det var också därför jag valde att ställa frågan till Ingvar Carlsson, den s. k. framtidsministern.

Den bild som bostadsministern målar upp, med anledning av förslaget från den arbetsgrupp som inom bostadsdepartementet utrett ungdomsboendefrågorna, kan jag inte hålla med om. Visserligen konstaterar bostadsministern att remissvaren inte visat att förslagen beträffande de särskilda bestämmelserna om ungdomsbostäder i hyres- och byggnadslagstiftningen har något egentligt stöd, men samtidigt vill inte statsrådet avfärda denna typ av särlösning utan är i stället positivt inställd till den.

För min del vill jag på det bestämdaste avvisa förslaget att det skall skapas särlösningar i hyreslagstiftningen för ungdomar som inte har egen bostad i dag. Det är inte kvarboenderätt som saknas, utan det är så att bostäderna av

*Om ökade möjlig-
heter för ungdomar
att få en egen
bostad*

olika skäl inte räcker till. Att bara tro att det skulle bli fler lägenheter med sämre boendeskydd är en kvalificerad felbedömning. Det är utan tvivel på det viset att den bostadsbrist som råder i en lång rad av kommuner leder i högre grad till svårigheter för ungdomar än för andra att få sin bostad. Enligt bostadsstyrelsen berör detta cirka en tredjedel av kommunerna som anmält att de har bostadsbrist. I de fallen tror jag inte att det är möjligt att lösa frågan med ett sämre hyreskontrakt eller med sämre boendeskydd. I dessa kommuner gäller enbart det faktum att det behöver byggas fler bostäder. Det är först då det kan komma i fråga att ungdomen i högre grad ges möjligheter att komma in på bostadsmarknaden.

I andra kommuner, där bostadsbristen kanske inte är lika påtaglig, visar det sig ändå att just de unga har svårt att få en bostad. Visserligen kan det finnas en rad lediga lägenheter, men dessa är som regel så stora och dyra att de av den anledningen inte är möjliga för ensamstående ungdomar att anta.

En inte heller så ovanlig situation är att äldre människor – de behöver inte vara gamla men äldre än ungdomar – bor kvar i lägenheter som egentligen är trångbodda för dem men att de på grund av alltför höga hyror inte har råd, eller anser sig inte ha råd, att flytta till en större lägenhet i exempelvis ett nytt bostadsområde.

Problemen är alltså sammanfattningsvis att det byggs för få lägenheter och att hyrorna är för höga. Jag tror vi kan vara överens på den punkten, Hans Gustafsson.

Ett annat av de problem som drabbar ungdomen är att när man sanerar försvinner en stor del av lägenheterna, framför allt mindre lägenheter som i många avseenden skulle kunna vara lämpliga för t.ex. ungdomar. I exempelvis Stockholm är det saneringar och privatiseringar som utgör det största hindret, utöver naturligtvis den totala bostadsbristen. Men även s. k. övernattningslägenheter utgör en potential som skulle passa bl. a. ungdom som bor i Stockholm. Det är som regel centralt belägna mindre lägenheter. Genom en lagstiftning mot ett besittningsskydd som innebär att man kan ha dessa lägenheter som enbart övernattningslägenheter skulle man kunna tillföra bostadsbeståndet tusentals lägenheter per år under en lång rad av år.

Bostadsministern säger i svaret att arbetsgruppen inom bostadsdepartementet i hög grad har medverkat till att ungdomsboendefrågorna uppmärksammas. Jag kan hålla med om det, men jag tror inte att det räcker att uppmärksamma problem, om man inte samtidigt tar reella initiativ till att göra något åt problemen. Såvitt jag kan finna är det inget sådant uttalande i svaret annat än att det finns en arbetsgrupp och en viss försöksverksamhet med nya former för ungdomsbostäder och ungdomsboende. Det är naturligtvis bra om det kommer att innebära att det byggs fler lägenheter för unga där de kan pröva kollektiva boendeformer och liknande. Men jag tror att vi är överens om att det ändå bara kan bli fråga om en mycket liten del som på detta sätt kan tillföras bostadsbeståndet.

Som jag ser det är ett ökat bostadsbyggande och ökade subventioner så att hyrorna blir lägre i förlängningen ändå det enda receptet på att lösa bostadsfrågorna. Jag tror inte att bostadsministern är beredd att gå tillbaka

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om ökade möjlig-
heter för ungdomar
att få en egen
bostad*

till den tid då folk inte hade råd att ha en lägenhet för varje familj och då fastighetsägarna fick locka till sig hyresgäster med att de första månaderna eller i vissa fall t. o. m. de första sex månaderna skulle vara hyresfria, för att den vägen avhjälpa bostadsbristen. Det är inte utan att man kommer att tänka på sådant när man läser i dagens tidningar att det finns avtal om experiment i Göteborg där man provar denna typ av lösningar för att fylla en del av Göteborgshems tomma lägenheter. Detta är utformat som specialrabatter för ungdom. Det är naturligtvis bra, men jag kan bara se det som en rent tillfällig lösning. Det vore bättre, tror jag, att hyrorna allmänt sett hade den nivån att lägenheterna inte stod tomma, då det tydligen ändå råder bostadsbrist och ganska stor trångboddhet.

Jag skulle vilja ställa en fråga till bostadsministern: Mot bakgrund av den här debatten och med utgångspunkt i ungdomarnas situation när det gäller att komma in på bostadsmarknaden, kommer regeringen med några förslag till åtgärder för att öka nybyggnationen, och kommer regeringen att förelägga riksdagen förslag om en annan bostadsfinansiering som skulle medföra lägre hyror? Jag kan nämligen inte se att vi kan lösa problemen på annat sätt. Det vore bra om jag kunde få ett svar på frågan.

Anf. 31 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Först vill jag säga att den arbetsgrupp inom bostadsdepartementet som arbetade med ungdomsfrågorna enligt min uppfattning hade många förtjänstfulla förslag i syfte att underlätta för ungdomarna och skapa en varierad tillgång på bostäder åt dem. Det visade sig emellertid att kommunerna tyckte att de redan hade alla de instrument i sin hand som de behövde, och därför fanns det ingen anledning för regeringen att lägga fram något förslag.

Min hållning i övrigt till arbetsgruppens förslag, som Tommy Franzén efterlyste, finns utförligt redovisad i budgetpropositionen, 1984/85:100, bil. 13, på sidorna 19 och framåt. Där går jag ordentligt igenom vad som har sagts av remissinstanserna och redovisar min egen ståndpunkt. Därmed kanske jag kan lämna den frågan.

Vad Tommy Franzén tycker vi skall göra är att bygga mera, och så skall vi bygga billigare. Det vore säkert bra för att öka tillgången på bostäder åt ungdomar, men nu är det ju så att staten inte bygger några bostäder, utan det är kommunerna som bygger. Och kommunerna anser att de har de instrument i sin hand som de behöver.

När det gäller kostnaderna för bostäderna skall vi inte förneka att dessa kan vara påfrestande och i många fall omöjliga för ungdomar att klara, i varje fall för de ungdomar som inte har fast arbete. Men i ärlighetens namn bör man också konstatera att vi 1984 och 1985 har lyckats åstadkomma den lägsta hyreskostnadshöjning som vi har haft på mer än tio år – vilket enligt Tommy Franzéns resonemang bör vara ett verksamt bidrag till att hjälpa ungdomarna att få bostäder.

Jag tycker inte att det räcker med de initiativ som har tagits, och därför tas det ständigt nya initiativ. Tommy Franzén känner säkert till att på alla de

orter där man har haft tomma lägenheter – vilket har varit ett allmänt förekommande problem – har man försökt att genom att blockera ett av rummen eller på annat sätt ställa bostäder till ungdomarnas förfogande billigare än om de skulle ha hyrt hela lägenheten.

Det är bra att kommunerna kan se till att det blir mer bostäder för ungdomarna än vad som finns i dag, framför allt i storstäderna. Det gäller för övrigt inte bara ungdomar utan, som jag sade, även frånskilda och pensionärer. Och det är naturligtvis bra, om vi kan bringa ned kostnaderna. Men det är så i dag, Tommy Franzén, att staten betalar två tredjedelar av kostnaderna för en nyproducerad lägenhet. Räknar man fram nuvärdet på bostadssubventionerna innebär det att vi skänker bort halva husen. Jag tror inte att vi kan räkna med att inom den närmaste framtiden ha ekonomiska resurser att komma särskilt mycket längre när det gäller subventioneringen av bostäderna. Däremot kan vi åstadkomma en bättre fördelning av det statliga bostadsstödet och en bättre fördelning av kostnaderna. I fråga om detta är fastighetsskatten ett av de bästa instrumenten.

Tommy Franzén frågade avslutningsvis om det kommer att läggas fram några förslag när det gäller finansieringsfrågan som siktar till lägre hyror. Jag får då hänvisa till bostadskommittén som arbetar med dessa frågor. I bostadskommittén är ju också Tommy Franzéns partikamrat representerad. Från honom kan Tommy Franzén få alla uppgifter om vad bostadskommittén har i kikaren när det gäller de här frågorna. Vi kan för dagen inte utlova mer subventioner än dem som redan utgår.

Anf. 32 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag vill inte förneka att det naturligtvis har framkommit vissa bra idéer och synpunkter i den här arbetsgruppen, bl. a. beträffande det varierade boendet. Men den kritik som jag gav uttryck för, vilken jag hoppas framkom i mitt anförande, gäller just särlösningar och särskilda bestämmelser beträffande ungdomsbostäderna i hyres- och byggnadslagstiftningen. Jag menar att lösningen inte kan vara att ungdomar skall ha sämre rättigheter när det gäller att få bo kvar i sin bostad än andra – att de har så att säga sämre hyreskontrakt. Detta problem måste man lösa, och fler bostäder måste tillkomma. Jag tror nämligen inte att man får fram fler bostäder bara för att man ger vissa människor sämre hyreskontrakt.

När det gäller staten och statens ansvar för bostadsbyggandet är det väl ändå på det viset, Hans Gustafsson, att staten – riksdag och regering – ålägger kommunerna att åstadkomma ett visst bostadsbyggande. Man drar upp vissa planer. Vi minns t. ex. miljonprogrammet. Det var inte några kommunala beslut som ledde fram till det utan det var ett övergripande beslut som låg som grund för miljonprogrammet. Utan tvivel är det bl. a. den typen av initiativ som bottnar i att vi i dag på många håll i landet har en kraftig bostadsbrist.

Hans Gustafsson har utan tvivel rätt i att vi i hög grad subventionerar lägenheterna, men det är nödvändigt om bostaden skall vara en social rättighet. Då kan vi naturligtvis inte kasta ut de människor på gatan som inte

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om ökade möjlig-
heter för ungdomar
att få en egen
bostad*

har råd att bo i lägenheterna. Hans Gustafsson och jag är överens om att den borgerliga politiken skulle leda till att detta blev fallet. Vi har emellertid mötts i finansieringsfrågan när det gäller att ge möjligheter för allmännyttan att hålla nere hyreshöjningarna för 1984–1985.

Det finns utan tvivel problem med det nuvarande finansieringssystemet, och det behövs, som jag ser det, särskilda statliga insatser och bidrag vid sidan av de här åtgärderna inom det nuvarande finansieringssystemet. Dessutom behövs det också på sikt ett nytt finansieringssystem som kan ge billigare pengar till bostadsbyggandet, vilket i sin tur leder till en låg och fast ränta, så att man inte drabbas av den upptrappning som trots allt är ett problem i dessa sammanhang och att man också får längre amorteringstider. Om vi vill se bostaden som en social rättighet, tror jag att vi måste träffas och se över de här frågorna och komma överens i bostadskommittén, där kamrat Tore Claeson är med och arbetar just för den här typen av lösningar.

Det finns självfallet mycket att säga, men jag skall bara nämna några saker till som också påverkar den situation som vi i dag har, även om man inte bygger några nya lägenheter.

I Stockholm – det ligger naturligtvis nära till hands för mig som stockholmare att ta det som exempel – övergår varje år ungefärligen 2 500 lägenheter till någon typ av bostadsrätt. Det är klart att ungdomen inte har tillgång till dessa lägenheter – givetvis finns det undantagsfall, men jag talar nu om den stora gruppen. Självfallet är det inte särskilt många ungdomar som har möjlighet att få en lägenhet när det i Stockholm är ett så stort antal lägenheter som 2 500 som tas undan till olika slag av bostadsrätt. En hög insats är ju oftast grunden för att man skall kunna skaffa sig en sådan bostad.

Det finns också skäl att se över bostadsanvisningslagen. Inte minst här i Stockholm har vi konstaterat hur dåligt denna lag fungerar. Om vi fick en ordentlig bostadsanvisningslag, med tvingande regler, är det klart att en hel del bostäder den vägen i vart fall skulle komma in till den lokala bostadsförmedlingen. På det sättet skulle vi kunna komma åt en del av problemet, även om det bara är en liten del.

Vi har redan talat om hyror. Det kanske största problemet när det gäller att få loss mindre lägenheter är nog trots allt att människor som är trångbodda inte har råd att skaffa sig en större lägenhet.

Anf. 33 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Den sämre kvarboenderätt som förslaget innebär kan inte ses isolerat. Vi föreslog ju inte denna försämring därför att vi trodde att det i och med detta skulle bli fler lägenheter, utan vi ville stimulera tillkomsten av enklare och billigare lägenheter för ungdomar. Men vi ville inte att dessa lägenheter skulle permanentas för traditionellt boende, för familjer och andra hushåll. Lägenheterna skulle vara avsedda för ungdomar, få särskilt statligt stöd och användas av ungdomar som en första bostad. Jag tycker fortfarande att den idén inte var alldeles tokig. Bara på vindarna i Stockholm ginge det säkert att åstadkomma åtskilliga tusental ungdomslägenheter, som skulle kunna bli alldeles ypperliga och kanske också kunna upplåtas till

rimligare kostnader. Nu ville man inte det, och vi behöver därför inte prata mer om detta förslag.

Staten kan inte ålägga kommunerna att bygga bostäder – och har heller aldrig gjort det. Om staten gjorde det, skulle staten också få ta ansvaret för de förluster som uppkommer till följd av att man bygger bostäder. Se t. ex. på Göteborg, där 7 000 lägenheter står tomma! Att bygga bostäder är en kommunal uppgift – och var så även under miljonprogrammets tid. Staten ställer dock finansiella resurser till förfogande. Dessa har naturligtvis ett visst samband med storleken på bostadsbyggandet. Ju större subventioner, desto mindre risker för kommunerna och desto mer benägna att bygga kommer de att vara.

Tommy Franzén och jag har inga delade meningar om behovet av bostadssubventioner för att det över huvud taget skall vara möjligt för folk att bo i nya, moderna lägenheter. Jag har ingen erinran mot bostadssubventionerna. Dem skall vi ha kvar. Men jag vill inte stå här och lova att vi skall öka bostadssubventionerna, eftersom vi är i ett sådant samhällsekonomiskt läge att det inte är möjligt att göra detta. Vi får, Tommy Franzén, finna oss i att vi inte kan lösa all världens problem.

I Sverige har vi faktiskt, räknat per invånare, flest antal lägenheter i hela världen. Vi har 440 lägenheter per tusen invånare. Varannan svensk – från nyfödd till åldring – förfogar över en egen lägenhet. Ingen annanstans i världen har man resurser i denna storleksordning. Vi kan tycka att det borde vara ännu bättre – det kan vi alltid göra – men jag menar att det är hederligt att säga att staten för närvarande gör en synnerligen kraftig insats och att vi, i varje fall i det korta perspektivet, inte orkar särskilt mycket mer.

Tommy Franzén och jag kan kanske åstadkomma en del när det gäller omfördelningar och andra förändringar av det statliga bostadsstödet, men utlova några nya pengar vill inte jag göra.

Till sist vill jag bara säga att jag håller med Tommy Franzén om att bostadsanvisningslagen bör ses över. Ett sådant arbete pågår också. Bostadskommittén har fått i uppdrag att göra en översyn och håller för närvarande på med det. Det är möjligt att vi den vägen kan finna en metod att bättre än i dag fördela de tillgängliga bostäderna.

Anf. 34 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag tydligt uttryckte mig litet oklart när jag talade om vad staten skulle "ålägga" kommunerna. Självfallet avser jag att staten borde gå in med stimulansåtgärder, precis på samma sätt som skedde när miljonprogrammet genomfördes.

Jag tror naturligtvis inte att vi i det nuvarande läget kan råda bot på bostadsbristen inom en mycket snar framtid. Men jag tror inte heller att vi bör slå oss för bröstet och säga att vi är bäst i världen bara därför att vi här i Sverige har ett visst antal lägenheter per tusen invånare. Det är klart att det kan se bra ut med den siffra som nämndes, men de ungdomar och även äldre som behöver en lägenhet eller som vill byta till en annan lägenhet frågar inte i första hand om vi är bäst i världen. De ungdomar det gäller kan inte nöja sig

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om den samhälls-
ägda läkemedels-
industrin*

med detta och acceptera att t. ex. bo hemma hos mamma och pappa i kanske ytterligare tio år. De vill ha möjlighet att bilda familj och flytta in i en egen lägenhet.

Självfallet ställer jag mig mycket positiv till förändringar av bostadsstödet som innebär att man i avsevärt högre grad än nu omfördelar medel – det behöver alltså inte handla om ”nya pengar” – som i dag går till dem som har stora villor, inte minst genom det mycket generösa avdragssystemet i skattelagstiftningen. Dessa medel borde föras över till hyreshusboendet, och det skulle naturligtvis kunna medverka till att hyrorna kunde sänkas eller åtminstone till att hyreshöjningar kunde undvikas under ett antal år framöver.

Det är bra om vi i debatten i dag kunde närma oss en gemensam ståndpunkt när det gäller att föra över medel från egnahems- och villaboendet. Jag avser då inte vanliga, enklare radhus och liknande, utan större och mera lyxbetonade hus som ligger över den statliga standarden för en- och tvåfamiljsfastigheter. Där finns det som bekant bra många miljarder att hämta, och det vore naturligtvis bra om vi kunde enas om att det är viktigt att ändra på de förhållanden som nu råder, där den som har en stor villa och hög inkomst kan subventionera sitt boende genom att göra stora avdrag.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1984/85:571 om den samhällsägda läkemedelsindustrin

Anf. 35 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Sven Henricsson har frågat industriministern om regeringen kommer att vidta åtgärder för att förhindra privatisering av tunga delar av svensk samhällsägda läkemedelsindustri.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Förhandlingar har under en längre tid pågått mellan Fermenta AB och Procordia AB om ett samgående mellan Fermenta och Procordias dotterbolag KabiVitrum. Några beslut har ännu inte fattats av företagets styrelser.

Enligt vad jag erfarit kommer Procordia, om affären kommer till stånd, att få ett avgörande inflytande i den nybildade koncernen. KabiVitrums dotterbolag ACO kommer dock inte att ingå, utan avses bli helägt av Procordia också i fortsättningen.

Ledningen och styrelsen för Procordia har ansvar för att företaget drivs i enlighet med av riksdagen beslutade mål för företaget. Några åtgärder från regeringens sida är mot denna bakgrund inte aktuella.

Anf. 36 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Jag vill börja med ett citat: ”Socialdemokratin vill låta demokratins ideal

sätta sin prägel på hela samhällsordningen – – –.” Med dessa ord inleds SAP:s programskrift från 1975 års partikongress. Jag utgår från att orden gäller ännu.

Några sidor längre fram i denna programskrift står följande: ”Den svenska läkemedelsindustrins verksamhet sammanförs i samhällets regi.”

Hur många och långa diskussioner inom arbetarrörelsen har inte föregått denna skrivning! Tanken att profitörerna inte skall tjäna pengar på läkemedel är verkligen djupt förankrad i det svenska folkets breda lager.

Är det av denna anledning man nu använder ordet ”samgående” för, såvitt jag kan förstå, en försäljning av KabiVitrum AB till det nyligen børsintroducerade privatföretaget Fermenta, som genom en rad snabba förvärv flyttat fram i tillverkningskedjan främst vad gäller baspenicilliner men även mellanprodukter, aktiva substanser och läkemedel? Kommande bokslut förväntas visa en omsättningsökning på 200 % och en vinstökning på 250 %. Man skulle kunna säga att det lönar sig att vara sjuk – åtminstone för stora läkemedelsföretag! KabiVitrum är ett offensivt statligt företag med avancerat kunnande inte minst inom det biokemiska området. Man har utvecklat produkter och system av stort värde för behandling av olika allvarliga sjukdomar. Man är när det gäller s. k. tillväxthormon i vissa avseenden ledande. Sådant är det läkemedelsföretag som man tydligen är i färd med att mer eller mindre privatisera.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet, som jag hoppas att han är villig att svara på. Anser statsrådet Roine Carlsson att den svenska läkemedelsindustrin skall vara i samhällets ägo – som målsättningen är i arbetarrörelsens program och som det har sagts i många och långa diskussioner? Eller anser statsrådet att man skall öppna för en privatisering?

Anf. 37 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Låt mig få hänvisa till det svar som jag har lämnat Sven Henricsson och där det står att om affären kommer till stånd, så kommer Procordia att få ett avgörande inflytande i det nya företaget. Därmed borde rimligtvis alla eventuella farhågor som Sven Henricsson har komma på skam. Det är alltså inte fråga om att privatisera, utan det är fråga om att det statligt ägda företaget Procordia får ett ökat inflytande i läkemedelsindustrin.

Därmed har jag också svarat på Sven Henricssons fråga vad jag anser om citatet ur skriften från 1975. Samgåendet är alltså helt i överensstämmelse med den utveckling som finns tecknad i denna skrift.

Anf. 38 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Detta förefaller ganska dunkelt. Det är dock så att Fermenta enligt vad som har meddelats i olika sammanhang – inte bara i det pressmeddelande som jag har tagit del av – har uttalat avsikt att köpa KabiVitrum från Procordia. När uttalandet gjordes hette företaget Statsföretag. Jag vet inte varför det skulle behöva byta namn till Procordia. Statsföretag är ju i alla fall ett svenskt ord.

Nåväl, det är inte samhället – som jag ser saken – som ökar sitt

bestämmande inom läkemedelsindustrin genom den här affären. Det är väl snarast de privata finansintressen som finns i Fermenta som erövrar inflytande över samhällets bestämmande inom läkemedelsindustrin.

Förut ägdes ju KabiVitrum av Procordia – dvs. Statsföretag. Nu skall man blanda ihop sig. Genom en nyemission av aktier skall således Fermenta förvärva KabiVitrums aktier. Innebär inte det att man får ett privat inflytande i KabiVitrum? Det finns ju ingenting som tyder på motsatsen – som jag ser det hela.

Jag är alltså ännu inte nöjd med det svar jag fått. Jag anser att det är nödvändigt att man klarare säger ifrån, att man säger att man inte är i färd med att släppa in betydande finansiella intressen i den svenska läkemedelsindustrin. Traditionellt anser man ju inom arbetarrörelsen att ett samhällsägande skall eftersträvas när det gäller läkemedelsindustrin.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1984/85:146 om regeringens varvs- och rederipolitik

Anf. 39 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Per Westerberg har ställt några frågor till mig om varvs- och rederipolitiken samt om Svenska Varv AB och Zenit Shipping AB.

Först vill jag korrigera några missuppfattningar från Per Westerbergs sida.

Svenska Varvs dotterbolag kan nu, liksom tidigare, ta affärsmässigt sunda order.

Per Westerbergs analys av riktlinjer och ekonomiskt utfall för Zenit är felaktig. Den finansiella rekonstruktionen för Zenit baserades på att fartygsvärdena skulle öka när konjunkturen förbättrades – vilket var den allmänna bedömningen i branschen vid denna tidpunkt. Denna värdestegring har inte inträffat. Någon nämnvärd minskning av fartygsvärdena har heller inte inträffat. Per Westerbergs påstående att fartygsvärdena har sjunkit med i det närmaste 1 450 milj. kr. är därför inte riktigt. Vidare kan noteras att en stor del av Zenit Shippings förluster under åren 1983–1984 beror på omständigheter som inte påverkas av i vilken takt Zenits fartygsinnehav avvecklas. Detta gäller bl. a. förluster avseende fartyg som inbefraktades under åren 1981 och 1982.

Fråga om kontrollbalansräkning behöver upprättas ankommer enligt aktiebolagslagen på varje aktiebolags styrelse att bedöma.

Något krav att upprätthålla en viss varvskapacitet har inte ställts av regeringen eller riksdagen.

Frågorna om att låta Svenska Varv AB och Zenit Shipping AB träda i likvidation går inte att ta ställning till nu. Först om de i frågorna angivna förhållandena skulle inträffa kan ställning tas på bolagsstämorna i resp. bolag.

Vad avser frågan om varvs- och rederipolitiken vill jag först notera att

Sverige är det land som minskat sin varvskapacitet mest. Efter Uddevallavarvets nedläggning har kapaciteten att bygga handelsfartyg minskat med ca 90 % jämfört med nivån i mitten av 1970-talet.

En betydande del av de fartyg som levererats från svenska varv har varven fått ta tillbaka på grund av att köparna inte kunnat fullfölja sina betalningar. Zenit Shipping och Svenska Varv AB har för närvarande drygt 50 sådana fartyg. Härav har huvuddelen levererats under åren 1976–1982. Dessa fartyg skall avyttras på ett sådant sätt att skattebetalarnas förluster minimeras.

Anf. 40 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka statsrådet Roine Carlsson för svaren på min interpellation.

För att gå till grunden med detta problem måste man se på den strategiska förändring som har skett i transportbehovet på sjön under den senaste tioårsperioden. Oljan har varit den dominerande delen på transportområdet. Vi kan helt enkelt konstatera att under denna tioårsperiod har transportbehovet i förhållande till det tillgängliga tonnaget halverats.

Det finns flera prognoser om framtiden för varvs- och rederinäringarna. Fartygskreditnämnden har överlämnat en sådan, och av den framgår bl. a. följande: Någon förbättring av fraktsatser eller fartygspriser för de största fartygen kan knappast emotses förrän överskottet absorberats av marknaden eller sålts till upphuggning (skrotning). Eftersom nästan inga sådana fartyg byggts de senaste fem åren kommer det dock mot slutet av 1980-talet att bli aktuellt att successivt förnya de bestånd som det finns en långsiktig marknad för.

Även den internationella varvsorganisationen har uttalat sig utomordentligt pessimistiskt om det framtida behovet av frakttonnage och om den framtida prisbildningen i fråga om begagnade fartyg.

Jag vill notera att även under detta år, sedan det senaste bokslutet inom Zenit och Svenska Varv gjordes, har marknaden försvagats icke obetydligt. Fartygspriserna har sjunkit med mellan 5 och 10 % sedan årsskiftet. Den högre siffran gäller det tonnage som Zenit Shipping har som sin dominerande del, nämligen medelstora tankfartyg.

De gamla försyndelserna, i fråga om tillkomsten av den statliga varvspolitiken och de statliga storvarven, tror jag att vi alla kan erkänna att vi har del i. Uddevallavarvet och Eriksbergs Mekaniska Verkstad tillkom under socialdemokratisk regeringstid. I AB Götaverken med Arendals- och Öresundsvarven förvärvades aktiemajoriteten under socialdemokratisk tid och resterande del av bolaget under borgerlig tid. Kockums kom in i Svenska Varv under borgerlig tid.

Det gemensamma för dessa olika varv i samband med att de kom i statlig ägo är att samtliga partier i riksdagen var eniga om att det behövdes en sanering och omdaning av varvsnäringen under socialt acceptabla former.

Den stora brytpunkten i varvs- och rederipolitiken kom egentligen hösten 1978, när beslut skulle fattas om framtiden för de svenska varven och därmed även de statsägda fartygen. Det var då vi moderater, till skillnad från

socialdemokraterna, ville lägga ner två storvarv, inte därför att vi tyckte att det var skojigt utan därför att vi ansåg att det var det enda samhällsekonomiskt riktiga för att resurserna skulle kunna satsas på skapandet av långsiktigt bra jobb, för att det skulle ges besked och för att marknaden i framtiden skulle förbli på en mycket låg nivå. Vi fullföljde detta förslag i samband med 1982/83 års beslut, där vi ånyo krävde en nedläggning av ett storvarv, vilket Roine Carlsson – det skall erkännas – sedermera har varit med om att effektuera. Det dröjde emellertid ytterligare två år. Vi föreslog en omedelbar avveckling av Zenit Shipping AB. Enligt kvalificerade bedömningar skulle detta kunna ske på mycket kort tid till en kostnad av ca 1 800 milj. kr.

När det gäller varvskapaciteten vill jag korrigera Roine Carlsson på en punkt. I samband med 1982/83 års beslut ville Roine Carlsson bibehålla produktionen på två storvarv samtidigt som kapaciteten drogs ner på bägge. Det innebär att man i praktiken har kapaciteten kvar, för man kan inte sänka den mer på Kockums varv. Man har alltså inte velat gå vidare med eventuella nedlägningsplaner.

Vi har lagt fram alternativ i fråga om de kvarvarande varven. Vi har föreslagit att man skall försöka sig på en privatisering av några av de delar av Arendalsvarvet, tillsammans med Calor-Celsius och Götaverken Ångteknik, som troligen är säljbara. De kan inbringa pengar till statskassan eller Svenska Varv, vilket möjliggör en socialt acceptabel omdaning av de resterande delarna av varven. Precis som vi har sagt tidigare anser vi att Kockums varv måste uppnå företagsekonomisk lönsamhet i år, 1985 – annars kan vi inte hårdra detta längre och fortsätta att med skattemedel betala förlusterna.

Vi tycker att det är ett ohållbart läge, och jag anser att det är kränkande mot varvens ledning och personal att inte ge besked om den framtida strategin. Det finns vissa som hävdar att man inte vidare kan ta emot några order på de stora statliga varven, beroende på att soliditeten är så utomordentligt låg att man i praktiken lever under någon form av likvidationshot. Har man en soliditet som lär vara kring 10 % kan man självfallet inte ge sig in på ett stort risktagande – och stort risktagande är det att ha stora order till mycket stora belopp med långa krediter. Jag tycker därför att det är utomordentligt anmärkningsvärt att statsrådet Roine Carlsson inte vill lämna besked till de många tusen anställda och deras anhöriga, som är beroende av dessa företags fortsatta existens, före valet. Har man väl insett att det finns en kris borde man redovisa en handlingsplan. Det är det mest humana ställningstagandet.

Även när det gäller Zenit Shipping AB vill jag göra en liten lätt korrigerigering i förhållande till statsrådet Roine Carlssons uttalanden i en frågedebatt för några veckor sedan. Zenit Shipping AB tillhörde Götaverken och kom i praktiken under statligt majoritetsägande när vi hade socialdemokratisk regim, inte under en borgerlig regering. Det är en petitesse i sig, men det kan ändå noteras till protokollet.

Jag tror att det var en riktig åtgärd att avlasta Svenska Varv lagerfartygen och placera dem i Zenit Shipping, utom varvsledningens rätkhåll. Det var

*Om regeringens
varvs- och rederi-
politik*

riktigt att inte låta varven producera fartyg mer eller mindre på lager, utan att ha möjlighet att lämna dem till Zenit om beställarna inte kunde betala. Men jag anser att denna riktiga tanke skulle ha kombinerats med en snabb avveckling för att minimera förlusterna. Man borde inte låta norska redare och norska sjömän bemanna fartygen år ut och år in på svenska skattebetalares bekostnad.

Det finns även flera mycket klara uttalanden om att man inom Zenit Shipping AB inte ansett sig ha haft befogenhet att sälja de fartyg man haft i sin ägo *under* bokfört värde. Det vore värdefullt att få Roine Carlssons kommentar till detta. Kan det verkligen vara sant att ledningen för Zenit Shipping har haft den inställningen? I så fall kan man förstå att det har gått så illa som det har gjort.

Jag tycker även att det skulle vara intressant att få en förklaring till varför man avvisade det bud som konsortiet runt Sture Ödner lade på Zenit Shipping. Det hade ändå varit ett sätt att komma ifrån problemen. Jag förmodar att det måste ha varit mycket vägande och bärande skäl till att man avvisade det budet och bröt förhandlingarna.

Tre fjärdedelar av Zenit Shippings flotta i dag är byggd eller påbörjad före 1976, om man undantar kylfartygen. Dessa fartyg kommer förmodligen ordentligt i trafik först i slutet av 1980- eller i början av 1990-talet och har ett värde som obetydligt överstiger skrotvärdet. Här har Roine Carlsson helt korrekt gjort en korrigering av en siffra som jag har uppgivit. Jag påstod att man hade haft värdeminskningar på 1 450 miljoner. Det är inte så; det förelåg ett nedskrivningsbehov på i det närmaste 1 450 miljoner vid årsskiftet. I dag har, på grund av fartygsprisernas nedgång, detta nedskrivningsbehov med stor säkerhet ökat till ca 1 600 milj. kr. Utöver prissförlusterna till årsskiftet på ca 1 450 milj. kr. – exakt bokslut finns inte att tillgå – har förlusterna under innevarande år ökat med ytterligare 250 milj. kr.

Med utgångspunkt i dessa mycket enkla uträkningar kan man med fog anta att Zenit Shipping AB trots kapitaltillskottet på 1 100 milj. kr. befinner sig på direkt obestånd i dag. Det vore intressant att höra Roine Carlssons kommentarer – med tanke på den Heurgrenska eko-kommissionen och skärpningarna i aktiebolagslagens krav på likvidationsplikt och upprättande av kontrollbalansräkning – till frågeställningen om det inte vore dags att allvarligt se över Zenit Shippings framtid och ange de riktlinjer som bör iakttas. Det finns ju statliga representanter såväl i Zenit Shipping AB:s styrelse som i Svenska Varvs styrelse, och Roine Carlsson har därmed mycket stora möjligheter att påverka utvecklingen.

Jag förstår självfallet att det kan vara svårt att erkänna ett misslyckande vad gäller varvs- och rederipolitiken, men det är ännu mer svårförståeligt att man ändå inte försöker ange en strategi för hur man skall ta sig ur de här problemen och före valdagen ge väljarna och de anställda en klar bild av vad som skall hända med de här företagen – i stället för att frenetiskt försöka gömma undan problemen.

Det kan möjligen sägas att regeringens industripolitik vad avser varv och rederier inte nådde ända fram. Det är väl ungefär som med devalveringen.

Med en misslyckad ekonomisk politik ledde den till en kraftig diskontohöjning och en åtstramning som en form av kvittens på misslyckandet. Och Roine Carlssons varvs- och rederipolitik, med tillskott i form av industristöd på 14 000–16 000 milj. kr. hösten 1982 – varav 5 800 till varv och rederier – nådde inte ända fram, i och med att den ekonomiska krisen uppenbarade sig före valdagen, inte efter.

Jag tycker att det vore angeläget att släppa ut liken ur garderoben och i tid försöka ange planerna!

Herr talman! Till sist vill jag ändå ställa några kompletterande frågor:

Är det korrekt, som ledningen för Zenit Shipping AB säger, att man varit förhindrad av regeringens och riksdagens beslut att sälja fartygen *under* bokfört värde? I så fall har riksdagsmajoriteten verkligen försatt sig i en penibel situation.

Är det inte korrekt att det finns ett nedskrivningsbehov i Zenit Shipping – som man använder de pengar man fick av riksgälden för att täcka – på i storleksordningen 1 600 milj. kr.? Är det inte därmed också korrekt att det kan föreligga en likvidationsplikt för Zenit Shipping AB? En sådan regel borde även gälla statliga företag. Eller skall man göra någon åtskillnad därvidlag?

Är det inte också korrekt att vi med en moderat varvs- och rederipolitik – i synnerhet rederipolitik, vad avser Zenit – hade sparat uppskattningsvis 1 500 milj. kr. åt skattebetalarna?

De sista frågorna lyder:

Vilka order anser Roine Carlsson vara affärsmässiga, om man har 10 % soliditet och de flesta kunderna är utomordentligt svaga, med låg soliditet även de och med låg betalningskraft? Är det inte så att det egentligen inte finns någon order som kan betraktas som affärsmässigt sund med hänsyn till den soliditeten? Är det inte så att det i praktiken egentligen saknas en strategi? Eller är det möjligen så att man inte vill tala om, före valdagen, vilken strategi man har?

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 41 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag har ägnat en del tid och energi de senaste dagarna åt att försöka ta temperaturen på marknaden i dag och fundera över vilka bedömningar man kan göra av marknaden i ett långt perspektiv. Anledningen till det är att vi uppenbarligen, tillsammans, behöver försöka komma fram till en slutsats som är hållbar för framtiden och inte en slutsats som duger bara i eftermiddag – eftersom detta problem är av en storleksordning som gör det nödvändigt att det hanteras öppet av politikerna i riksdagen, inte minst därför att det har betydelse att frågan behandlas före valet.

Jag skall göra en snabb genomgång av de väsentligheter som jag tror man måste lägga till grund för prövningen av situationen i dag.

Av större tanktonnage – här menar jag alltså vad vi kallar för supertankrar,

dvs. fartyg i storleksordningen 250 000 ton och uppåt – är för närvarande 60 miljoner ton upplagda. 140 fartyg med lastförmåga i den storleksordningen är upplagda.

Frakterna för dessa stora fartyg, supertankrar, har i stort sett legat stilla under 1984 och 1985. Men det väsentliga är att frakterna för fartyg av den storlek som man kallar medelstora – medium size – alltså på mellan 80 000 ton och 150 000 ton, under de första månaderna 1985 har fallit med mellan 25 och 40 %, beroende på var fartygen uppehåller sig.

Man kan också konstatera att värdeutvecklingen på de stora fartygen under åren 1983, 1984 och 1985 i stort sett har legat stilla, medan priserna för fartyg på mindre än 250 000 ton har fallit med 10–15 % mellan 1983 och 1984. Men här kommer det centrala: Med den fraktbild som nu utvecklar sig för de medelstora fartyg som är volymfartygen i Zenits flotta kan man våga förutse dramatiskt fallande fartygsvärden, vilket om jag förstod Per Westerberg rätt, skulle kunna betyda att det ökade behov av avskrivningsunderlag som han nämnde – 1 600 000 000 – är för lågt.

Om vi sedan ser på varvssituationen finns även där mycket entydiga signaler som borde kunna ligga till grund för en hållbar framtidsbedömning.

50 % av nyproduktionen av fartyg sker i Japan, i skarp konkurrens med Korea. I Korea erbjuds i dag en exportkreditränta på 9 %, och det finns en framställning hos regeringen om en sänkning av den till 8 %. Nybyggnadspriserna under 1985 är 10 % lägre än nybyggnadspriserna 1984. Detta sammantaget måste, såvitt jag begriper, innebära en fullständigt mördande situation i konkurrenshänseende, och torde med bestämdhet kunna utesluta framtida order för Svenska Varv. Den diskussion som förs, om soliditeten räcker eller inte, skulle alltså vara helt akademisk. Det finns inga affärsmässigt sunda order för Svenska Varv att ta över huvud taget på marknaden.

När det gäller begagnade fartyg är aktiviteten för närvarande mycket låg. Det finns anledning till stor oro för värdena med hänsyn till att man väntar en stor rederinedläggelse av det Hongkongägda rederiet Jardine, som inom kort väntas utbjuda 40 skepp om tillhoppa 2 miljoner ton på marknaden. Det lär betyda risk för totalt sammanbrott av värdena på marknaden med begagnade fartyg.

Såvitt gäller upphuggningen är marknaden för närvarande utomordentligt mättad. Under april månad gick åtta fartyg till Taiwan för upphuggning.

Det sista och mest tragiska – jag tycker man kan använda det ordet – som har hänt är att Consafes marknadssituation visat sig vara svag. Consafe har valt att cancellera en order på Arendalsvarvet; det publicerades i tidningarna i går och i dag. Det är en stor order på 700 miljoner. Det varsel om 600 uppsägningar som ligger på Arendalsvarvet har fått en utomordentligt hög aktualitet.

Man kan alltså sammanfattningsvis enligt min mening säga att det är alldeles klart och tydligt att den nuvarande marknadssituationen såväl när det gäller frakter som när det gäller fartygsvärden och nybyggnadssituationen kommer att bestå; den kan betraktas som permanent för många år framåt. Det finns inga affärsmässigt sunda order för Svenska Varv att ta. Det

finns över huvud taget ingen möjlighet att värdena på begagnade fartyg av den typ som *Zenit* innehar kan förbättras.

Det är alldeles uppenbart, enligt min uppfattning, att det är vår plikt som politiker här i riksdagen att *nu* diskutera en strategi för avveckling av såväl Svenska Varv som *Zenit*. Jag utgår från att statsrådet Roine Carlsson är beredd att med oss nu på allvar diskutera hur den strategin skall se ut. Det går inte att komma undan det beslutet med hänvisning till eventuella formaliteter beträffande likvidationsbalansräkning och annat. Det är vår plikt att här och nu börja diskutera en avveckling.

Anf. 42 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! När jag lyssnade på Per Westerberg hörde jag att han nämnde att allt måste ske under "socialt acceptabla former" och att alla har del av vad som har skett under ett antal år.

Jag kommer ifrån Uddevalla, och jag kan konstatera att när det gäller socialt acceptabla former är det socialdemokratiska regeringar som i olika sammanhang har tagit sitt ansvar för de människor som har verkat på Uddevallavarvet under de i stort sett 40 år som denna arbetsplats har funnits till och har varit privatägd.

Moderaterna har lagt fram motioner i samband med det s. k. Uddevallapaketet, i vilket regeringen föreslår en mängd åtgärder för att underlätta för de människor som blir utan arbete vid Uddevallavarvet. Det verkar litet egendomligt när Per Westerberg talar om socialt acceptabla former och om att man skall ge besked till de tusentals anställda som finns inom varvsindustrin, samtidigt som moderaterna här i riksdagen lägger fram motioner vari framgår att de i stort sett inte vill göra någonting för de anställda, exempelvis vid Uddevallavarvet. Där talar man om att det enbart är i sista hand som samhället har ett ansvar för de anställda, att de anställda måste anstränga sig själva för att skaffa nya arbeten. Detta visar hur olika moderat politik och socialdemokratisk politik är.

I en besvärlig situation tar vi ett ansvar för människorna. Vi föreslår olika åtgärder för att skapa ett nytt näringsliv, när man är tvungen att lägga ned en verksamhet. Den praktiska verkligheten, som man kan läsa om när man studerar moderaternas motioner beträffande varvspolitiken och beträffande alternativen i Uddevalla, rimmar alltså ganska dåligt med det som Per Westerberg säger här i talarstolen. Man säger i motionerna nej till lokaliseringsbidrag och nej till lokaliseringsstöd. Man säger vidare nej till att det skall bildas finansbolag, nej till pendlingsbidrag, osv. Alla dessa åtgärder vidtas ju därför att vi vill underlätta framväxten av en ny näringslivsstruktur.

Om man ser varvsnäringen i stort under de år då den har existerat, finner man att det ofta har varit en socialdemokratisk regering som har fått stöda efter de privata intressen som på olika sätt har misshandlat människor – i Göteborg, i Landskrona, i Malmö, i Uddevalla och på andra håll. Är det någon som tar ansvar för människorna, är det en socialdemokratisk regering. Moderaterna visar inte något speciellt intresse i det avseendet.

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om regeringens
varvs- och rederi-
politik*

Herr talman! Per Westerberg tyckte sig ha en fantastisk förmåga att spå, när han sade att moderaterna under tidigare år ville lägga ner två storvarv. Med tanke på den utveckling som har förekommit internationellt inom varvsindustrin framstår inte den spådomskonsten som särskilt imponerande. Vad i stället majoriteten i kammaren har fäst större avseende vid är på vilket sätt och i vilken takt man skall omstrukturera svensk varvsindustri, framför allt mot bakgrund av att företagen är helt dominerande på de orter där de är lokaliserade.

Som jag sade i mitt svar är ändå Sverige det land som har minskat sin varvskapacitet mest. Det är ett enormt arbete som har lagts ner på att omvandla svensk varvsindustri. Den enorma reduktion som gjorts har också kostat mycket pengar. Men detta sker mot bakgrund av att man vill uppträda på ett så korrekt sätt som möjligt när det gäller så stora strukturomvandlingar. I detta sammanhang har inte moderaterna varit speciellt aktiva.

Per Westerberg spår att Kockums skall läggas ner om det inte är lönsamt 1985. Till det vill jag säga att vi just nu befinner oss i den andra halvan av den tvåårsperiod för vilken vi har ett varvsprogram. Jag tycker att den diskussion som har antytts av Per Westerberg är allvarlig, framför allt mot bakgrund av de oerhörda ansträngningar som görs på Kockums varv för att ta nya fartygsorder och det enormt fina arbete som görs av de anställda i Kockums för att de fartyg som de håller på att bygga skall bli så förstklassiga som möjligt. Jag tror inte att det är ett riktigt ord på vägen – att vi här i dag skall spå om Kockums fortsättning och kalla det för att ha en framförhållning. Dessa frågor handläggs av styrelsen i Svenska Varv och av Kockums styrelse. Jag tycker alltså att de ansträngningar som görs för att nå framgångar på varvet icke skall störas av det mycket egendomliga påpekande som här har gjorts.

Den fråga som Per Westerberg reser om Arendals och Calor-Celsius privatisering skall sannolikt bli föremål för diskussion i den här kammaren litet senare denna månad. Men det är centralt att notera att det är naturligt för en moderat att vilja privatisera de företag som har socialiserats och som har nått framgångar. Det är icke något naturligt för en socialdemokrat. Jag tror nämligen att staten är minst lika väl skickad att hantera Arendal och Calor-Celsius. Och jag vill upprepa vad jag har sagt tidigare till Per Westerberg på den här punkten: Intresset ljuger inte.

Jag vill nu övergå till att säga några ord om Zenit. När Kockums var privatägt uppvaktade styrelsen för Kockums regeringen om att få bygga två gasfartyg på spekulat. Det var under en epok då socialdemokratin icke hade regeringsansvar. Den dåvarande regeringen samtyckte till dessa spekulationsbyggen. Man satte i gång byggena, och fartygen har färdiglevererats. Det fanns ingen beställare och det finns ingen beställare. Det har icke funnits en droppe gas i dessa fartyg. De ligger i Kockums hamn som skyltar för beslut som inte har varit riktigt underbyggda. När det gäller dessa fartyg är Per Westerberg väldigt ond, och han försöker i debatten beskriva dem så, att de är ofullgångna och ofullbordade. Men är det dessa fartyg, Per

*Om regeringens
varvs- och rederi-
politik*

Westerberg, som ni vill introducera i ett bolag på börsen – fartyg som ligger i Kockums hamn och som icke har fraktat en droppe gas? Är det det ni menar med djärva, framtidsinriktade satsningar?

Anf. 44 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag vill till att börja med notera att statsrådet Roine Carlsson i praktiken inte svarade på en enda av den långa rad av frågor som jag ställde utan i stället riktade ett antal frågor till mig. Även om Roine Carlsson inte svarar på mina frågor, skall jag svara på hans. Jag tycker att det tillhör normal debattordning här i kammaren.

Det var ingen spådom i backspegeln när vi sade att man skulle komma att lägga ned två storvarv 1978/79. Det var en seriös bedömning, gjord efter samhällsekonomiska kalkyler och efter mycket omfattande marknadsstudier, bl. a. utförda inom departementen. Vi kom därvid fram till att man skulle få de största förutsättningarna och resurserna för att klara en omställning om man fattade beslut – även obehagliga sådana – och inte sköt dessa framför sig för att komma över valdagen, såsom Roine Carlsson nu gör beträffande Svenska Varv och Zenit genom att inte besvara våra frågor. Den svenska varvskapaciteten har visserligen reducerats med 90 %, bl. a. genom konvertering av ett varv, Götaverken Arendal, till riggtillverkare. Riggstillverkning räknas inte som fartygsproduktion, men om så skulle vara fallet skulle procenttalet vara betydligt högre.

Jag tycker att det är en riktig modell att man när det gäller produkter som inte efterfrågas och som man inte kan få betalt för – utan som skattebetalarna tvingas subventionera med ohyggliga belopp – sakta men säkert måste dra sig bort från marknaden. Det är det enda sättet som vi kan handla på. Vi har redan 1978 sagt, Roine Carlsson – inte i backspegeln utan som en rent historisk bedömning – att Kockums skulle få chansen att senast 1985 uppnå lönsamhet. Ni socialdemokrater flyttade fram gränsen till 1986. Vi ger fortfarande Kockums anställda och dess ledning chansen och uppmuntrar Kockums att på företagsmässiga villkor ta upp order, men jag är orolig för att företaget inte kommer att klara det. Man må ta det som en utmaning, och jag tror att man gör det för att försöka klara framtiden för varvet. Jag har inte föreslagit att Kockums skall läggas ned om företaget kan klara lönsamheten på företagsekonomiska villkor. Företaget har haft sex år på sig, och vi har stått fast vid vår politik i det här avseendet.

I frågan om LNG-fartygen har vi av förklarliga skäl inte ansett privatisering vara den mest intressanta modellen. Vi har i stället förordat andra modeller – privatiseringar genom börsintroduktioner av tankfartyg på marknaden – som ett alternativ för lättande av statens skuldbörda och även för minskning av risktagandet. Det hade varit en bra strategi för Roine Carlsson att nappa på.

Jag tycker även att det är intressant att Roine Carlsson inte vill svara på mina frågor, och jag tar det som en indirekt bekräftelse på att han instämmer i att Zenit Shipping AB har ett nedskrivningsbehov på 1 600 milj. kr. och att företaget efter det senaste riksdagsbeslutet har ackumulerat förluster på

1 700 milj. kr. och därmed förmodligen i dag är likvidationspliktigt. Att man med tystnad förbigår dessa frågor kan inte tolkas på annat sätt.

Jag har heller inte fått någon dementi från Roine Carlsson av uppgiften från Zenit Shippings ledning att man anser sig ha fått direktiv om att inte sälja några skepp under bokfört värde. Ledningen har ansett att majoriteten med socialdemokraterna i spetsen har utfärdat ett sådant direktiv, och då är det fullt förklarligt att inga båtar har blivit sålda.

Varför är Roine Carlsson så rädd för att gå in på problemstrukturen och att ange strategin för hur man skall klara Svenska Varvs framtid, hur soliditeten skall klaras och hur man skall kunna ta upp affärsmässigt riktiga order? Det kan man knappast göra med den soliditet och den marknad som finns i dag. Varför vill man inte ange någon strategi för hur vi skall klara Zenit Shippings situation? Är det därför att man vill dölja planerna till efter valet? Jag kan inte på något annat sätt tolka det förhållandet att vi inte får något svar på den här punkten.

Anf. 45 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag skulle sätta stort värde på om statsrådet ville kommentera den marknadsbeskrivning jag gav. Om statsrådet kan dela min uppfattning om marknadsläget, skulle vi bara ha kvar att diskutera vilka slutsatser man skall dra av denna beskrivning för Svenska Varv och för Zenit.

Jag anser nämligen att det är uppenbart att tidpunkten är inne för att fatta principbeslut om hur man skall uppträda för att lösa detta för samhället mycket svåra problem. Jag delar helt Lennart Nilssons uppfattning om behovet av beslut som har stora inslag av hänsynstagande, både till de miljöer i vilka företag verkar och till de människor som arbetar i företagen. Just för den skull behöver vi en plan, som går att diskutera utan affektioner nu, och som ger riksdagen tillfälle att utöva sin rätt att kontrollera hur de medel används som anvisas för sådan här verksamhet.

Låt mig ge ett förslag till en utomordentligt enkel plan för Zenit. Kanske statsrådet avvisar även detta förslag; statsrådet har ju fått många goda förslag av mig i sådana här debatter förut, men alla dessa förslag har avvisats. Möjligen finns det nu tillfälle till en ändring därvidlag.

Det första steget skulle vara att svenskflagga Zenits hela flotta. Det är en orimlig situation, en situation som är alldeles oacceptabel för sjöfolket, för skattebetalarna och för oss här i riksdagen, att vi anvisar medel som går till utländska sjömän och utländska redare. Fartygen måste svenskflaggas.

Det andra steget skulle vara att ta fram en tidplan – kopplad till en ekonomisk plan – som anger när det skall vara slut och vad det kostar att få slut på det vid den tidpunkten. Den planen måste riksdagen få ta ställning till.

Det tredje steget skulle vara att befria den nuvarande verkställande ledningen från det uppdrag den nu har och tillsätta en ny ledning med det enda uppdraget att fullfölja denna nya plan.

Jag ser med spänning fram emot statsrådets kommentar till detta förslag.

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om regeringens
varvs- och rederi-
politik*

Anf. 46 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Det var mycket intressant att iakttä Per Westerberg i talarstolen. När denna regering tillträdde fanns det notor på 13 miljarder för de statliga företagen. Jag kan icke erinra mig att det var publikt och bekant för de svenska väljarna 1982. Jag tror inte att det finns någon grund för att påstå att de svenska väljarna kommer att bli överraskade av s. k. obetalda notor när socialdemokraterna har regeringsställning. Jag har som bekant haft anledning att jobba med dessa notor, och jag har fattat många beslut på grund av de situationer som dessa företag varit försatta i.

Per Westerberg sade också att det fanns kvalificerade bedömningar mot slutet av 1982 och i början av 1983 att man mycket snabbt skulle kunna avveckla Zenits fartygsflotta. Jag har följt debatten om sjöfartspolitik och sjöfartsnäringen så mycket som jag över huvud taget hunnit. Men jag har inte kunnat finna att någon seriös bedömare stått upp och sagt detta.

Zenits styrelse har att följa beslut som riksdagen fattat på förslag av regeringen. Det är ett fullt tillräckligt besked till Per Westerberg.

Sedan är det styrelsen som har att sköta det operationella i företaget och vidta de dispositioner som kan anses nödvändiga. Jag tycker inte det finns skäl för mig att reagera på olika pressuppgifter som kan förekomma. Jag har i stället valt att hålla mig till det som är beslutat i denna kammare.

När det gäller Nic Grönvalls förslag vill jag återigen säga att det primära för Zenits fartygsinnehav och även Svenska Varvs fartygsinnehav är att sälja och avveckla fartygen. Det har klart framgått av förslag och beslut i riksdagen. Vidare vill jag säga till Nic Grönvall att alla tänkbara förslag som kan medverka i den riktningen kommer regeringen och även Zenits ledning och styrelse att ta del av och pröva. Det är helt självklart.

Slutligen vill jag säga till Per Westerberg, som påstår att inga båtar är sålda, att visst har Zenit sålt rätt många fartyg, bl. a. det största fartyget Nanny. Det tycker jag var en utmärkt lösning när det gäller detta fartyg. Det är helt fel att i denna kammare påstå att Zenit inte har sålt några fartyg. Det pågår ständiga försäljningsaktiviteter. Ibland kröns de med framgång, ibland blir det motgång. Men styrelsen och företaget har ett entydigt uppdrag att avveckla fartygsinnehavet.

Anf. 47 SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! När jag lyssnat till denna interpellationsdebatt har jag slagits av att aktörerna själva erkänt att problematiken kring varvs- och rederinäringen är utomordentligt besvärlig. Under en lång följd av år har diskussioner om problemen för varvs- och rederinäringen belastat kammaren och tagit mycken tid i anspråk. Vi har haft anledning att göra de här ansträngningarna i syfte att försöka rädda kvar någonting av den svenska varvsnäringen. Vi har gjort detta dels för att de anställda skall kunna ha sina sysselsättningar kvar, dels därför att det är rimligt att ett land som Sverige verkligen finns med också i framtiden som sjöfartsnation och varvsnation. Det har varit utgångspunkten under denna mycket svåra omstruktureringsperiod. Den har nu pågått under mycket lång tid, med skiftande regeringar och majoriteter i

denna kammare, med både bra och dåliga beslut. Hela tiden har dock ambitionen varit att försöka rädda någonting värdefullt för framtiden.

Vi har i internationell jämförelse gjort väldigt stora åtaganden när det gäller att reducera nybyggnadskapaciteten i Sverige. Göteborg har en gång varit den största varvsstaden över huvud taget om man räknar de varv som opererat där. Numera byggs inga fartyg i Göteborg. Vi kan konstatera av dagens interpellationssvar att kapaciteten har dragits ner, efter de beslut som gäller Uddevallavarvet, med 90 %.

Den diskussion som förts här har också gått ut på att vi i riksdagen i dag och nu skulle döma ut hela marknaden för varvsindustrin för framtiden. Det är fullständigt meningslöst! Inte kan vi här dra så långtgående slutsatser, baserade på några dagars studier som gjorts av en riksdagsledamot!

Vad vi däremot bör göra är naturligtvis att fortsätta följa det trägna arbete som nu pågår ute i de här företagen i syfte att försöka klara hem sysselsättningen för framtiden. Svenska Varv är inne i en omstruktureringsperiod. Denna omstrukturering måste givetvis slutföras, och då får vi inte genom yviga uttalanden i denna kammare direkt sparka undan fötterna på de människor som lägger ner hela sin själ på att försöka klara ut den mycket svåra situationen. Jag tycker det finns anledning att med respekt följa det arbete som sker ute i de olika enheterna i Svenska Varv och stödja de ansträngningar som där görs för att klara situationen för framtiden.

Anf. 48 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Först skall jag be Lennart Nilsson om ursäkt för att jag i mitt förra inlägg glömde att svara på en del av de frågor han ställde till oss i moderata samlingspartiet.

Förvisso handlar denna interpellationsdebatt inte om anpassningen av Uddevallaregionen vid nedläggningen av varvet där. Detta har vi anledning att återkomma till senare. Jag vill ändå hastigt påminna om att det inom Saab-Scanians personbilsdivision i Trollhättan – jag jobbar själv i Saab-Scaniagruppen – finns en efterfrågan på 500 personer. Motsvarande efterfrågan finns hos Volvo Flygmotor i Trollhättan.

Vi är fullt med på att man skall släppa investeringsfonden fri för själva byggnationen av en monteringsfabrik för Volvo i Uddevalla. Däremot finner jag ingen anledning till att man skulle frisläppa ytterligare 10 miljarder kronor ur investeringsfonden på helt ospecificerade platser runt om i landet. Man får rätta in sig i ledet och använda samma metoder som övriga företag.

Vi tycker det är något av en förmyndarattityd att tro att enbart staten och statsmakterna skall klara arbetet och sysselsättningen i Uddevalla. Vi tror nämligen att det finns en inneboende kraft hos människor – en kraft som bl. a. har visat sig vid nedläggningen av Öresundsvarvet. På det gamla varysområdet tillskapades nämligen uppemot 1 000 nya jobb i form av småindustri. Med de insatser vi har föreslagit skall man klara sysselsättnings-situationen i Uddevalla.

Därmed åter till Roine Carlsson och hans senaste inlägg. Jag tackar för den bekräftelse jag i praktiken har fått. Det finns alltså obetalda notor för Zenit

Shipping AB och Svenska Varv – att betala efter höstens val. Det är ändå ett värdefullt konstaterande som vi fick under den här debatten.

Jag är väl medveten om att det även fanns notor att täcka efter 1976 och 1982 års val – inte minst 1976, när varvskrisen tog sin början. 1982 blåstes dock siffrorna upp på ett egendomligt sätt, och man öste in mer pengar i företagen än någonsin tidigare för att företagen skulle kunna klara sig åtminstone över kommande val. Flera av företagen fick också en soliditet som var utomordentligt stark, bl. a. ASSI och LKAB, genom den "nota" som Roine Carlsson betalade då – dvs.: Det var egentligen ingen nota från föregående mandatperiod utan till betydande delar en investering för framtiden. Man ville investera i ett ökat statligt företagande.

Det beslutsunderlag som Roine Carlsson anser sig icke ha tagit del av i samband med 1982 och 1983 års varvsbeslut – bl. a. i fråga om att en snabbavveckling av Zenit Shipping skulle ha kostat ca 1 800 milj. kr. – är det material som vi har fått föredraget som ett av handlingsalternativen när näringsutskottet skulle fatta beslut i detta ärende. Detta material var ett av alternativen, och det var 600 miljoner dyrare än en långsiktig avveckling. Roine Carlsson bedömde saken så, att det var bättre med en långsiktig avveckling. Vi gjorde den gången bedömningen att det vore riktigare att ta smällen på en gång, eftersom vi trodde att förlusterna skulle komma att bli så mycket större om man fortsatte att driva företagen än om man företog en snabb avveckling. I dag kan vi konstatera att vi gjorde den riktiga bedömningen. Man hade sparat 1 500 miljoner om man hade gjort som vi ansåg var bäst. Några norska redare kunde ha strukit med, och ett antal norska sjömän kunde ha blivit utan arbete. Men det är faktiskt inte dessa vi här i Sveriges riksdag i främsta rummet skall värna om, utan det gäller i stället den svenska sysselsättningen och de svenska företagen.

Roine Carlssons beslut 1982/83 innebar att man med 3 000 miljoner skulle klara Zenits avveckling och kanske även få pengar över. Detta finns dokumenterat i beslutet.

När det gäller Zenit håller jag helt med Roine Carlsson. Visst har man sålt några få båtar och lyckats få betalt över bokfört värde i och med att detta värde ligger obetydligt över skrotvärdet på de största enheterna, bl. a. beträffande Nanny. Men det egendomliga är att när åtminstone två tredjedelar av förlusterna i Zenit är räntekostnader och förluster på driften kan man inte fortsätta att driva alla enheter vidare. Marknadsvärdet överstiger obetydligt skrotvärdet, och man ser inte någon snabb uppgång på marknaden inom de närmaste åren.

Sivert Andersson har tydligen avvikit från kammaren, men jag noterar ändå att vi inte har dömt ut Kockums som sådant. Vi står kvar på samma linje som vi stod på vid riksdagsbeslutet våren 1979, vilket innebär att man skulle ställa krav på lönsamhet senast 1985. Roine Carlsson valde i stället att ställa krav på lönsamhet senast 1986. Vi anser att Kockums skall uppnå lönsamhet redan i år för att man skall fortsätta att satsa på företaget. Roine Carlsson och den socialdemokratiska regeringen har vägrat att ange handlingsalternativ och har över huvud taget vägrat att kommentera den utomordentligt låga

soliditeten i företaget och oförmågan att ta emot order.

Detta ger inte någon rättvisande bild när det gäller ansträngningarna att klara företaget.

Anf. 49 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jo, visst finns det en plan, Roine Carlsson, för Zenit när det gäller att sälja fartygen. Men felet med den planen är att den inte har någon bortre ände, och det är en sådan som behövs. Hittills har vi levt i tron på riksdagens tidigare beslut om att ett visst antal miljarder skulle anvisas till Zenit för att avveckla fartygsinnehavet. Men genom regeringens åtgärd, med riksgäldens medverkan, har denna gräns trollats bort, och vi behöver alltså en plan som ger stramhet åt det hela. Det är inte konstigare än så. Detta är nödvändigt för oss som politiker för att vi skall veta vad det är som väntar riksdagen i fråga om krav och medel beträffande Zenit.

Till sist när det gäller Zenit: Vidta den enkla och hederliga åtgärden, Roine Carlsson, att gå fram hit till talarstolen och säga att vi skall flagga hem dessa fartyg så att svenska sjömän får jobb på dem. Det är en orimlig situation att ha det som nu.

Sivert Andersson höll ett anförande som jag kan ansluta mig till i nästan alla delar – utom i fråga om kritiken av mig förstås. Han ville ju inte acceptera att jag var något slags tvådagarsexpert. Men man skulle kunna säga sig vara en tvådagarsexpert om fynden är så utomordentligt entydiga som de var. Då frågar man sig vad det skall dras för slutsatser av entydiga fynd. Är det inte rimligare med hänsyn till Sveriges ekonomi, till jobbarna på varven och till oss som politiker att försöka se realistiskt på situationen så tidigt som möjligt? Hela Sivert Anderssons anförande gick ut på något som ligger mig närmare om hjärtat än något annat, tror jag, nämligen att rädda en del av svensk varvsindustri. Jag är född i Göteborg på Fjärde Långgatan, jag har levt i hamnen och i varvmiljön, och jag vet hur oerhört betydelsefulla varven är för Göteborg. Men när det inte längre finns någonting att rädda är det bättre att i tid inse detta och börja planera för något nytt, hellre än att försöka bygga bryggor till en annan svajande ö. Det är hela det budskap som jag försöker föra fram.

När jag på två dagar kan skaffa mig så goda informationer som jag här har redovisat är det bättre att vara realist än drömmare, Sivert Andersson.

Anf. 50 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag anser att denna kammare måste besinna sin roll och sitt ansvar som ytterst ansvarig företagsägare. Vi kan inte här behandla rena företagslednings- och styrelsefrågor. Vi skall behandla strategiska ägarfrågor. Om vi inte besinnar detta omöjliggör vi för de statliga företagen att fungera – och då är det ännu fler jobb i fara. Det vägrar i varje fall jag att medverka till.

Under perioden 1976–1982 ökade de statliga företagen i volym. Man hade oerhört bråttom med att socialisera det privatägda Kockums. I den affären följde med många bitar som är svåra att fortsättningsvis klara. Jag har redan

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om regeringens
varvs- och rederi-
politik*

nämnt de två gastankrarna. Dem tänker jag ständigt påminna om. Hur kan en regering medverka till att det, på spekulering, byggs två fartyg som kostar svenska folket över 1 miljard kronor?

Jag möts av kritik här i kammaren för att inte dessa fartyg har sålts än. Kritiken bör i stället riktas mot dem som tog beslut om att – utan beställare – bygga fartygen. Men när problemen kommer, kritiseras jag för att ingenting görs. Det är en mycket märklig situation.

Varför flaggades inte, Nic Grönvall, Zenit hem under den borgerliga epoken? Varför är det just nu som Nic Grönvall är så oerhört intresserad av att Zenit skall flaggas svenskt? Det fanns utmärkta tillfällen under tiden 1976–1982 att flagga hem Zenit.

Återigen: Zenits primära uppgift är att sälja fartyg!

Anf. 51 SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Det vore kanske, Nic Grönvall, skäl i att föra ett resonemang med kollegan Per Westerberg. Ni talar ju faktiskt olika språk här. Den tvådagarsundersökning som Nic Grönvall hänvisar till – som han själv har gjort och som ger så klara besked – lämnar inte utrymme för fortsatt verksamhet vid något varv. Men jag fick intrycket att Per Westerberg tyckte att Kockums skulle ges en sådan möjlighet.

Om man går ut och under två dagar skaffar sig "entydiga besked" i en bransch som är så komplex och, faktiskt, världsomspännande som rederi- och varvsnäringen, gör man sig skyldig till slarv. Man blir särskilt slarvig om man som riksdagsman går upp i talarstolen och tar denna tvådagarsundersökning till intäkt för att döma ut hela branschen.

Det hade varit klädsamt om Nic Grönvall hade instämt i *hela* mitt förra anförande.

Anf. 52 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag delar Roine Carlssons uppfattning att det inte i denna kammare, utom i mycket extrema fall, skall diskuteras företagsledningsfrågor.

Men den situation vi i dag har hamnat i, då en av de största statliga företagsgrupperna har allvarliga ekonomiska problem, såsom låg soliditet, svårighet att ta hem order och en viss turbulens inom företaget, samtidigt som ett annat stort företag inom Zenit Shipping AB i princip är likvidationsmässigt – frågan är om så inte redan är fallet – tycker jag att vi måste efterlysa strategin för hur vi skall klara problemen framöver.

Vad hela den här interpellationsdebatten handlar om är ju att vi inte ser någon strategi från regeringen hur man skall lösa dessa problem. Regeringen lämnar i stället anställda, anhöriga och ledning i sticket och säger: "Klara er själva! Vi kan möjligen göra någonting efter valet, när notorna skall betalas." Man vill inte att väljarna skall se någonting före valet.

När det gäller Kockums och dess LNG-tankers vill jag bara säga att samtliga partier har lika stor skuld i att de stora varven blev statligt ägda. Vi var dock 1978/79 beredda att fatta det drastiska beslutet om betydan-

nedskränningar – detta i den klara förvisningen om att det var det bästa vi kunde göra för ledning, anställda, skattebetalare och alla andra. Det är detta det handlar om, inte om att vi skall försöka lägga skulden för byggandet av den ena eller andra båten på varandra, för det kan vi hålla på med långt in på natten.

Anf. 53 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag har ingen anledning och än mindre lust att här diskutera förhållandena i denna riksdag såsom de var innan jag kom hit.

Jag skall endast konstatera det tråkiga faktum att Roine Carlsson, socialdemokratisk industriminister, inte vill lova att flagga hem statliga fartyg under svensk flagg.

Lyckan får inte bli fullständig, Sivert Andersson! Jag kommer inte att ansluta mig till hela Sivert Anderssons anförande. Vad jag sade var precis det som Per Westerberg nu avslutade med att säga, nämligen att slutsatserna är så entydiga att vi måste diskutera en plan, en strategi med utgångspunkt från dessa entydiga slutsatser, vilka ju omfattas av så många fler än mig. Det var allt jag sade, och det tycker jag var en rimlig slutsats.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1984/85:574 om försäkringskassans ersättning till privatpraktiserande läkare

Anf. 54 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat statsrådet Sigurdsen om vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att de privatpraktiserande läkarnas ersättning från försäkringskassan höjs så att den motsvarar kostnadsutvecklingen under de senaste åren. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Innan regeringen fastställer en ny läkarvårdstaxa förs överläggningar mellan riksförsäkringsverket och Sveriges läkarförbund. Sedan överläggningarna avslutats lämnar riksförsäkringsverket ett förslag till ny taxa till regeringen. Detta beräknas ske kring månadskiftet maj–juni. Innan verket har lämnat sitt förslag är jag inte beredd att redovisa någon uppfattning i frågan.

Anf. 55 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag ställt frågan är att de privatpraktiserande läkarna utgör ett så värdefullt inslag i sjukvården. Därför måste man slå vakt om deras rätt och möjlighet att fortsätta det arbetet. Att de privatpraktiserande läkarna finns med som ett inslag i samhällets sjukvård svarar väl mot den principiella uppfattning som vi i centerpartiet har, att man i frågan om privat eller offentligt håller på ett både-och – inte ett antingen-eller. Det skall

*Om samordningen
av det socialpoli-
tiska bidrags-
systemet*

varken vara helt offentligt eller helt privat. Ett sådant synsätt från vår sida, där vi menar att ett blandekonomiskt system med olika former får visa upp sig till allmän bedömning, tror jag avkastar en mer effektiv sjukvård. Det ger också hela samhällets sjukvård en rörlighet, flexibilitet och anpassbarhet till olika förhållanden – alltså ett utmärkt komplement. Därför vore det bra om de privatpraktiserande läkarna kunde sprida sig ut över landet.

I massmedia har presenterats hur enskilda läkare på eget initiativ har skapat en organisation, där läkaren har etablerat en nära och fortlöpande kontakt med personer som han betjänar.

Ersättningen för sjukbesök har legat stilla under flera år, samtidigt som kostnaderna på alla områden har stigit betydligt. De privatpraktiserande läkarnas insatser är en nödvändig och integrerad del i svensk sjukvård. Därför är det nödvändigt att ersättningen höjs. Om den urholkas genom inflationen finns det risk för att den ekonomiska grunden för dessa läkare rycks undan. Jag hoppas att regeringen stöder sådana åtgärder att de privatpraktiserande läkarnas ersättning höjs, så att man får motsvarighet till kostnadsutvecklingen under de senaste åren.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1984/85:149 om samordningen av det socialpolitiska bidragssystemet

Anf. 56 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Margó Ingvardsson har ställt sju frågor till mig om samordningen av det socialpolitiska bidragssystemet. Frågorna är följande:

1. På vilka områden har regeringen påbörjat arbetet med att åstadkomma enhetligare inkomstunderlag inom det socialpolitiska bidragssystemet?
2. Vad har regeringen gjort för att vinna ytterligare klarhet i fråga om familjebidragens administration?
3. Har regeringen prövat de ekonomiska förutsättningarna – inkl. det faktum att de ökade socialbidragskostnaderna fördelats på ojämlikt sätt mellan landets kommuner – för att införa ett socialförsäkringstillägg, och vilka slutsatser har man därvid dragit?
4. Har de löften om en total sammanvägning av det familjepolitiska och familjeekonomiska stödet i fråga om samordning av olika bidrag, skattepolitiska åtgärder, livsmedelssubventioner m. m. som utlovades och som riksdagen satte sin förhoppning till kommit på skam, eller har regeringen för avsikt att, sedan den familjeekonomiska beredningsgruppen nu avslutat sitt arbete, lägga fram en proposition om ett samordnat barnstöd?
5. Av vilken anledning har förslaget om samordnat bostadsstöd ej lagts fram, och varför har bostadskommittén enligt särskilda direktiv fråntagits uppdraget att i samband med bostadsbidraget till barnfamiljer m. fl. studera pensionärernas bostadstillägg?

6. Är ett enhetligt bostadsstöd inte längre en strävan hos regeringen?
7. Kommer regeringen att närmare presentera sina intentioner och tidsplaner i vad gäller genomförandet av riksdagens riktlinjer beträffande samordning av det socialpolitiska bidragssystemet för att på så sätt skapa ett säkrare underlag för utredning och beslut om socialförsäkringens framtida ADB-system?

Herr talman! Jag vill inledningsvis påminna om att när riksdagen våren 1983 ställde sig bakom tankarna på en allmän socialförsäkring så konstaterade man också att innan en sådan kan genomföras krävs ett omfattande arbete inom många områden. Därför måste också vissa prioriteringar göras av i vilken ordning olika utredningar skall genomföras. Jag vill här peka på två utredningar som tillkommit efter det att riksdagen behandlade denna fråga och som är av central betydelse i sammanhanget. Den ena är pensionsberedningen, som har till uppgift att göra en översyn av vissa frågor inom den allmänna pensioneringen, och den andra är den utredning som har till uppgift att se över sjukförsäkringens roll när det gäller förebyggande åtgärder och sjukförsäkringens roll i samband med rehabilitering. För båda dessa utredningar är det en viktig uppgift att söka förenklingar i systemen och att särskilt pröva möjligheterna till samordning inom och mellan olika grenar av socialförsäkring. Detta framgår också av direktiven till de båda utredningarna. Även andra utredningar inom socialförsäkringsområdet, som kan bli aktuella i framtiden, kommer givetvis också att få dessa uppgifter.

Den första frågan gäller ett enhetligare inkomstunderlag i det socialpolitiska bidragssystemet. I dag finns inom detta system ett antal olika inkomstbegrepp. Hur de är utformade hänger dock ofta samman med de syften som de olika bidragen har. Det är därför naturligt att en översyn av inkomstbegreppet ingår i uppdragen när de olika bidragssystemen ses över. En sådan översyn kommer också att göras i de båda utredningar som jag har nämnt tidigare. För båda dessa utredningar ingår i uppdraget att se över vilka samordningsmöjligheter som finns. Det innebär att de också har anledning att pröva vad som kan göras för att åstadkomma ett mera enhetligt inkomstbegrepp.

Den andra och den fjärde frågan berör familjepolitiska och familjeekonomiska spörsmål. Den av regeringen tillsatta familjeekonomiska beredningsgruppen hade till uppgift att bereda en rad förslag från familjeekonomiska kommittén, ensamförälderkommittén, föräldraförsäkringsutredningen, pensionskommittén, skatteförenklingskommittén och expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. Resultatet av detta arbete blev de förslag som sedermera presenterades i regeringens familjeekonomiska reformpaket. Paketet innebar en omfördelning från icke-barnfamiljer till barnfamiljer och en omfördelning inom gruppen barnfamiljer till de familjer som hade de största behoven. Det gäller bl. a. dem som har många barn och/eller studerande tonåringar.

Reformen omfattade – förutom den största barnbidragshöjningen någonsin – även förslag som lämnats av bl. a. ensamförälderkommittén. Således infördes ett förlängt bidragsförskott för studerande barn som fyllt 18 år och

*Om samordningen
av det socialpoli-
tiska bidrags-
systemet*

ett nytt bidrag för vissa adoptivbarn. Vidare höjdes bostadsbidragen och åldersgränsen för det statliga bostadsbidraget. Garantnivån inom föräldraförsäkringen höjdes också från 37 kr. per dag till 48 kr. per dag.

Det är regeringens uppfattning att så länge barnen studerar på gymnasienivå är de beroende av föräldraekonomin. Därför har det familjeekonomiska stödet för de äldre barnen i allt större utsträckning knutits till barnets studier. Redan tidigare har flerbarnstillägget utsträckts till att gälla studerande barn mellan 16 och 19 år. Genom det familjeekonomiska reformpaketet ändrades på samma sätt också åldersgränserna för bidragsförskott och statligt bostadsbidrag. Detta ligger i linje med de uttalanden som gjordes i den socialpolitiska samordningsutredningen, som bl. a. ansåg att de många åldersgränser som förekommer i bidragssystemet företer en onödigt splittrad bild och att de också ibland leder till att stödet minskar under pågående gymnasieutbildning.

Familjeekonomiska kommittén, ensamförälderkommittén och skatteförenklingkommittén har på olika sätt påtalat att stödet till barnfamiljer bör ges på annat sätt än genom skattesystemet. I det familjepolitiska reformpaketet slopades därför förvärvsavdraget, och resurserna omfördelades till bättre riktade stödformer.

Genom de förändringar av föräldraförsäkringen, som riksdagen nyligen beslutat om, har också ett flertal förenklingar och bättre samordning erhållits i försäkringen.

Den tredje frågan gäller om regeringen har prövat de ekonomiska förutsättningarna för att införa ett socialförsäkringstillägg och vilka slutsatser man därvid dragit.

Frågan om införandet av ett socialförsäkringstillägg har aktualiserats inte minst mot bakgrund av de växande kostnaderna för socialbidrag. Den ökning som skett har till väsentliga delar berott på situationen på arbetsmarknaden. Enligt regeringens mening bör dessa problem i första hand lösas genom en politik som ökar produktion och sysselsättning och som ger utrymme för höjda reallöner. Den förda ekonomiska politiken har nu också börjat ge sådana resultat. Även regeringens politik för ökat stöd till barnfamiljerna bidrar till att minska de problem som har aktualiserat frågan om införandet av ett socialförsäkringstillägg. Jag vill i sammanhanget också påminna om att skatteutjämningskommittén enligt sina direktiv skall pröva om ytterligare faktorer – såsom kostnader för invandring och arbetslöshet – bör beaktas i skatteutjämningsystemet. Till dessa faktorer hör även de ojämnt fördelade socialbidragskostnaderna.

Jag vill även understryka, att när riksdagen uttalade sin positiva syn på införandet av ett socialförsäkringstillägg, betonades också att det pressade budgetläget talade emot en sådan reform. Regeringen borde dock fortlöpande pröva de ekonomiska förutsättningarna för att införa ett socialförsäkringstillägg. Även om jag är positivt inställd till ett socialförsäkringstillägg, tvingas jag konstatera att det, mot bakgrund av de kraftigt ökade kostnader för staten som ett socialförsäkringstillägg skulle innebära, i nuvarande ekonomiska läge inte finns utrymme för att genomföra en sådan reform.

Den femte och den sjätte frågan berör bostadsstödet. Hela denna fråga studeras för närvarande av bostadskommittén. Kommittén har inte, som Margó Ingvardsson säger, fått några särskilda direktiv om att inte studera frågan om pensionärernas bostadstillägg. Direktiven lägger inte några hinder i vägen för kommittén att göra det. Kommittén har dock valt att prioritera frågan om bostadsstödet till barnfamiljerna. Regeringen kommer att ta ställning till hela frågan om bostadsstödet utformning och administration när bostadskommittén har avlämnat sitt slutbetänkande.

Den sjunde frågan gäller socialförsäkringens framtida ADB-system. Hur detta system, som är avsett att införas under 1990-talet, skall utformas utreds för närvarande av riksförsäkringsverket i samråd med statskontoret. Vad det här handlar om är således utformningen av ett datasystem som skall införas vid en tidpunkt som ännu är ganska avlägsen och som sedan skall kunna utnyttjas under en lång period därefter. Det är givetvis inte möjligt att redan nu lägga fast hur det socialpolitiska bidragssystemet skall vara utformat ända fram mot sekelskiftet. Inriktningen på arbetet måste snarare vara att skapa ett datasystem som är så flexibelt att det är användbart även om olika förändringar av det socialpolitiska bidragssystemet blir aktuella. Jag utgår från att det är självklart att förändringar kommer att genomföras under tiden fram till sekelskiftet, men jag är inte nu beredd att försöka konkret lägga fast vilka de blir. Den utredning som nu görs av riksförsäkringsverket är indelad i etapper. Efter varje sådan etapp redovisas resultatet till regeringen, som därefter tar ställning till den fortsatta inriktningen. Därigenom kommer också tillräcklig information att ges för att datasystemet skall få en önskvärd utformning.

Därmed har jag, herr talman, svarat på sju frågor och ett tjugotal underfrågor.

Anf. 57 MARGÓ INGVARSSON (vpk):

Herr talman! Ett uppriktigt tack till socialministern för det utförliga svaret!

Det har nu gått två år sedan riksdagen tog ställning för en samordning i riktning mot en allmän socialförsäkring, grundad på den principmodell som socialpolitiska samordningsutredningen föreslagit. Givetvis är jag medveten om att två år är en kort tid när det gäller en så total förändring av vårt socialförsäkringssystem som detta innebär. Avsikten med denna interpellation är inte heller att komma med anklagelser för att regeringen har handlat för långsamt. Vad jag främst vill ha klarlagt genom mina frågor är på vilket sätt och med vilka tidsplaner regeringen arbetar för att fullfölja riksdagsbeslutet. Framför allt vill jag ha en försäkran om att regeringen fortfarande strävar mot socialpolitiska samordningsutredningens förslag.

Riksdagen har angett ett område som bör prioriteras inom samordningsarbetet, och det är ett enhetligare inkomstunderlag för olika bidragsformer. I dag finns det som bekant 21 olika inkomstbegrepp.

Ett så långt det är möjligt mera enhetligt inkomstbegrepp är nog en av förutsättningarna för att systemet skall bli begripligare och överblickbart för alla berörda. Socialministern hänvisar i svaret till två utredningar, som har i

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om samordningen
av det socialpoli-
tiska bidrags-
systemet*

uppdrag att bl. a. pröva vad man kan göra för att åstadkomma ett mera enhetligt inkomstbegrepp.

När det gäller den först nämnda utredningen, pensionsberedningen, kan jag inte finna att dess översyn även skall gälla inkomstbegreppet. I direktiven nämns bara frågan om samordning och förenkling enligt de riktlinjer som föreslogs av socialpolitiska samordningsutredningen.

I direktiven för utredningen om sjukförsäkringens roll vid förebyggande åtgärder och rehabilitering, vilken utredning ännu inte är tillsatt, finns det en klarare formulering. Det står att möjligheterna att införa mera enhetliga ersättningsformer under hela rehabiliteringsperioden bör undersökas. Om man nu kan tolka detta så, att båda dessa utredningar har i uppdrag att se över inkomstbegreppet inom sina specialområden är det givetvis bra, men frågan kvarstår om det inte också behövs en övergripande översyn inom hela socialförsäkringsområdet. Jag undrar om det finns en sådan övergripande översyn med i regeringens planering?

I socialförsäkringsutskottets betänkande 1982/83:14, som antogs av riksdagen, angavs att socialpolitiska samordningsutredningens principiella uppbyggnad av ett barnstöd borde eftersträvas och att utredningens förslag borde kunna ligga till grund för det fortsatta arbetet. Vidare hänvisades till den familjeekonomiska beredningsgrupp som skulle tillsättas. Den har man också hänvisat till i andra sammanhang som har berört närliggande områden.

Efter riksdagsbehandlingen har regeringen såväl tillsatt som avvecklat den familjeekonomiska beredningsgruppen. Men några regeringsförslag om ett samlat barnstöd har alltså inte syntts till. Resultatet av beredningsgruppens arbete blev, precis som socialministern redogjorde för, en välkommen höjning av olika bidrag till barnfamiljerna. Allt detta är givetvis mycket bra, och vpk stödde aktivt de här ökningarna, men hur de förbättrar samordningen inom systemet är svårt att se. Möjligtvis har justeringen av olika åldersgränser med detta att göra, men det påverkar inte heller samordningen i stort. Det hade varit värdefullt om den familjepolitiska beredningsgruppen fått en möjlighet att fortsätta sitt arbete, så att de kunnat göra en total översyn av stödet till familjerna. Jag undrar om regeringen har intentioner att i något annat sammanhang göra en sådan total översyn och om vi kan vänta oss ett förslag om ett samlat barnstöd?

Den förda ekonomiska politiken och det höjda stödet till barnfamiljerna bidrar enligt interpellationssvaret till att minska de problem som har aktualiserat frågan om införande av ett socialförsäkringstillägg. Om detta skall tolkas som att kostnaderna för socialbidragen nu har minskat och håller på att minska, tvivlar jag på att det är korrekt. Men det var inte heller ökningen av socialbidragen som var det främsta skälet till förslaget om SOFT. Skälet var att uppnå en förenkling och att befria socialtjänsten från administrativt merarbete, så att socialtjänstemännen inte skulle tvingas att använda så stor del av sin arbetstid som de gör i dag till att undersöka människors behov av olika bidrag. De skulle med införandet av SOFT i stället kunna använda sin arbetstid till socialt behandlingsarbete och på så sätt kunna uppfylla socialtjänstens mål. Enligt min mening har de här

*Om åtgärder mot
allvarliga olyckor
vid militära
övningar*

frågorna fått en ökad aktualitet, inte en minskad. Jag är angelägen om att få socialministerns försäkran om att regeringen fortfarande anser att ett införande av SOFT är lika angeläget som när riksdagen uttalade sin positiva syn, och att regeringen även fortsättningsvis fortlöpande provar de ekonomiska förutsättningarna för att införa den här reformen.

Min sista fråga i detta sammanhang rör bostadsstödet. I sammanfattningen i bostadskommitténs betänkande 84:34 anges att statsrådet Gustafsson i tilläggsdirektiven har anfört att han anser att bostadskommittén bör befrias från den del av uppdraget som avser de äldres och handikappades boendeförhållanden. I bostadskommitténs delbetänkande 2, 84:36, anger bostadskommittén på s. 229 att den inte avser att särskilt behandla de kommunala bostadstilläggen för folkpensionärer och de särskilda bostadstilläggen för handikappade.

Därmed kvarstår min fråga, om ett enhetligt bostadsstöd inte längre är en strävan hos regeringen. Vad är anledningen till att bostadskommittén fråntagits uppdraget att studera pensionärernas bostadstillägg? Det framgår ju ganska klart att så är fallet.

Avslutningsvis, herr talman! Socialförsäkringssystemet är till ganska stor del baserat på ADB-rutiner, som är knutna till riksförsäkringsverkets centrala ADB-anläggning i Sundsvall. Den anläggningen är gammal, och dessutom pågår en utredning om det framtida ADB-systemet för socialförsäkringen. Under 1990-talet skall det införas ett nytt system, och enligt socialministern måste inriktningen på arbetet vara att skapa ett datasystem som är så flexibelt att det är användbart även om olika förändringar av det socialpolitiska bidragssystemet blir aktuella.

Tidpunkten för ett utbyte av ADB-systemet är avlägsen, säger socialministern. Men jag tycker inte att 1990-talet är så avlägset. Det är bara fem år dit. Jag kan inte heller riktigt bedöma huruvida det är möjligt att skapa ett så flexibelt system att det går att tillämpa om det sker en total revolution av socialförsäkringssystemet. Det finns också en viss risk att man – om man låser sig vid ett stort datasystem – låser fast en del av rutinerna för en längre tid. Därför är det viktigt att regeringen presenterar en tidsplan i vad gäller genomförandet av de av riksdagen antagna riktlinjerna beträffande samordningen av det socialpolitiska bidragssystemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1984/85:557 om åtgärder mot allvarliga olyckor vid militära övningar

Anf. 58 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Elver Jonsson har – mot bakgrund av en allvarlig trafikolycka med värnpliktiga i Västsverige – frågat mig dels vilka slutsatser regeringen drar av denna olycka, dels vilka åtgärder regeringen avser vidta för att förhindra ett uppreparande.

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om åtgärder mot
allvarliga olyckor
vid militära
övningar*

Jag vill för närvarande inte kommentera den här åsyftade olyckan. Denna olycka liksom andra olyckor av detta slag utreds av såväl polismyndighet som ansvariga militära myndigheter. Generellt måste jag dess värre konstatera att antalet trafikolyckor där värnpliktiga varit inblandade har ökat. Såväl överbefälhavaren som chefen för armén ser för närvarande över bestämmelserna i syfte att uppnå en förbättrad säkerhet. Detta arbete bedrivs i samråd med representanter för de värnpliktiga.

Jag vill också nämna att riksdagen nyligen har behandlat frågan om en eventuell utredning av utbildning och skyddsbestämmelser inom försvaret. Försvarsutskottet har, med anledning av en motion av Gunnar Björk i Gävle, uttalat att resultatet av pågående revisionsarbete avseende säkerhetsbestämmelserna bör avvaktas. Riksdagen har därför avslagit nämnda motion.

För egen del vill jag på intet sätt förneka att jag känner oro inför utvecklingen. Samtidigt är jag förvissad om att det arbete som nu pågår skall kunna leda till minskade risker för olyckor och tillbud. Jag avser att hålla riksdagen orienterad om den fortsatta utvecklingen.

Anf. 59 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Min fråga var föranledd av att det under den senaste tiden har inträffat flera allvarliga olyckor i samband med militära övningar. En fruktansvärt tragisk olycka inträffade i Västsverige vid det senaste månads-skiftet.

Jag sade i frågan att det både vid denna olycka och vid allvarliga tillbud har hävdats att de värnpliktiga haft en alltför lång och krävande tjänstgöring. En serie liknande olyckor ser ut att bilda ett tragiskt mönster.

Försvarsministern bekräftar iakttagelsen och säger att antalet olyckor med värnpliktiga generellt har ökat. Det är naturligtvis ett illavarslande konstaterande.

Försvarsministern hänvisar vidare till att olyckor av det här slaget utreds av såväl polismyndigheterna som ansvariga militära myndigheter. Om detta är att säga att trafikpolisen i det aktuella polisdistriktet hade kritiska kommentarer att göra i anledning av olyckan – på förbandet hänvisade man till arméchefens order beträffande trafikregler vid militära övningar. Den fundering som man kan ha är om regelsystemet är tillräckligt eller om tillämpningen sker med tillräckligt stort allvar.

Försvarsministern hänvisar till att överbefälhavaren och chefen för armén ser över detta. Jag skulle vilja att försvarsministern kompletterade med en uppgift om hur långt översynsarbetet har kommit. Det är naturligtvis mycket angeläget att arbetet sker med stor skyndsamhet och att resultaten kan tillgodogöras snabbt. Situationen är inte bra som den är i dag.

Militära övningar innebär en speciell situation och särskilda faror. Vi har tidsfaktorn – ofta är de värnpliktiga uttröttade efter en lång tjänstgöring. Det kan vara kallt ute, medan det inne i bilen är varmt och sövande. Det rör sig om kolonnkörning med tunga fordon. Att efter en tröttande övning köra med kanske sovande kamrater bredvid sig är naturligtvis mycket trafikfarligt.

Det skulle vara intressant att få en kommentar från försvarsministern

huruvida han ändå inte finner anledning att snabbt se över detta, så att man kan ta itu med den här typen av problem, som onekligen uppträder rätt ofta – inte genom ansvarslöshet i största allmänhet utan därför att omständigheterna är mycket speciella.

Jag skulle alltså vilja fråga om försvarsministern har något besked att ge i den här frågan. Det är viktigt att det snabbt kan bli resultat för den framtida tillämpningen av detta översynsarbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på frågorna 1984/85:547, 549 och 550 om svensk kärnvapenforskning

Anf. 60 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Mot bakgrund av en artikel i tidskriften Ny Teknik om svensk kärnvapenutveckling har följande frågor ställts.

Gunnel Jonäng har frågat statsministern om han är beredd att redogöra för den svenska forskningen och utvecklingsarbetet kring kärnvapen efter riksdagsbeslutet som uteslöt atomvapen som en möjlig väg för Sverige. Hon har vidare frågat om statsministern är beredd att tillsätta en opartisk juristkommission för att bringa klarhet i frågan.

Jan-Erik Wikström har frågat statsministern om svensk kärnvapenforskning har bedrivits i Sverige efter riksdagsbeslutet år 1957 och om provsprängningar med plutonium har ägt rum i Ursvik.

Pär Granstedt har frågat statsrådet Birgitta Dahl om vilket samband som fanns mellan det svenska civila kärnkraftsprogrammet och det utvecklingsarbete på kärnvapenområdet som bedrevs åren 1957–1972.

Frågorna har överlämnats till mig, och jag besvarar dem i ett sammanhang.

Som redan är känt har jag uppdragit åt rättschefen i försvarsdepartementet att redovisa det forsknings- och utredningsarbete rörande kärnvapen som bedrivits inom försvarets forskningsanstalt (FOA) mot bakgrund av statsmakternas beslut.

Svaret på Gunnel Jonängs fråga om tillsättandet av en juristkommission blir således att regeringen för närvarande inte har några planer på att tillkalla en sådan.

På övriga frågor är jag inte beredd att ge uttömmande svar förrän det utredningsarbete som jag har initierat är färdigt. Jag vill dock redan nu i stora drag redovisa de ställningstaganden som gjordes av statsmakterna i slutet av 1950-talet och under 1960-talet till frågan om en svensk atombomb.

I proposition 1958:110, som utgjorde underlaget för 1958 års försvarsbeslut, framhöll försvarsministern att han fann det välbetänkt att – som 1955 års försvarsberedning föreslagit – vänta med ställningstagandet till atomvapenfrågan. Han anslöt sig också till försvarsberedningens synpunkter på behovet av forskning om atomvapnens verkningar och föreslog att ökade medel för det syftet skulle ställas till FOA:s förfogande. Han anförde vidare:

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om svensk kärn-
vapenforskning*

”FOA:s forskningsarbete på atomområdet ligger helt inom ramen för de allmänna riktlinjer som uppdragits i försvarsberedningens utlåtande. En forskning med direkt sikte på konstruktion av atomvapen är det självfallet icke fråga om. Ett sådant arbete kommer icke att ske utan att riksdagen fattar beslut därom. Något förslag i denna riktning framlägges icke nu.”

I statsverkspropositionen år 1960 återkom försvarsministern till frågan och förklarade att FOA genom en alltför snäv tolkning av 1958 års beslut har ansett sig förhindrad att utföra en fullständig skyddsforskning. Han anmälde vidare att han skulle föreslå Kungl. Maj:t att utfärda närmare direktiv för FOA:s arbete i detta avseende. I dessa direktiv, som meddelades den 17 juni 1960, uttalades att forskning, inriktad på framtagande av tekniskt och ekonomiskt underlag för tillverkning och provning av kärnvapen, icke fick utföras.

Direktivens formulering återspeglar således insikten om att det inte var möjligt att dra upp en skarp gräns mellan å ena sidan skyddsforskning och å andra sidan forskning med sikte på konstruktion av atomvapen. Det är dock fullt klarlagt att den av statsmakterna sanktionerade forskningen inte vare sig var direkt inriktad på eller gav tillräckligt vetenskapligt underlag för en konstruktion av ett svenskt atomvapen. För detta skulle ha krävts mera noggranna undersökningar och beräkningar samt experiment av helt andra typer och i en annan skala, bl. a. nukleära provsprängningar. De s. k. provsprängningarna i Ursvik ingick i ett mångårigt forskningsprogram avseende materielegenskaperna hos plutonium och andra tunga metaller och hade ingenting att göra med kärnfysikaliska processer. Beträffande de närmare omständigheterna kring FOA:s skyddsforskning vill jag avvakta rättschefens utredning.

I det svenska civila atomenergiprogrammet, som beslutades redan på 1950-talet, fanns en koppling mellan den civila kärnkraften och möjligheten att senare anskaffa kärnvapen. Detta program är som bekant sedan länge avvecklat.

Anf. 61 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Den senaste månaden har tidningen Ny Teknik i nummer efter nummer publicerat uppseendeväckande uppgifter om svensk kärnvapenforskning under åren 1957–1972. Uppgifterna är i många fall nya och har bekräftats av dem som under den aktuella perioden var ansvariga.

Enligt tidningen har endast delar av den socialdemokratiska regeringen varit informerade om vad som har pågått. Det verkar t. o. m. som om vissa av uppgifterna har varit okända ända in i den innersta regeringskretsen.

Mot bakgrund av tidningens artiklar frågade jag den 25 april statsministern hur det förhöll sig med kärnvapenforskning och provsprängningar med plutonium. Frågan ställdes till Olof Palme, därför att han synes vara den ende nu aktive politiker som hela tiden har varit informerad om vad som har försiggått på detta område.

Nu tackar jag försvarsministern för svaret.

Det är viktigt att alla fakta som utan men för Sverige kan läggas på bordet

nu redovisas. Jag tolkar svaret så att detta skall ske, och det är bra. Men jag vill ifrågasätta om det inte hade varit lämpligare att anförtro denna utredning åt en fristående erfaren ämbetsman. Jag tillhör inte dem som har ropat på en parlamentarisk kommission, men just därför tycker jag att det är angeläget att utredningen läggs i sådana händer att opartiskheten i utredningsarbetet inte kan ifrågasättas.

Anf. 62 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga. I en väldokumenterad artikelserie har Ny Teknik redovisat ett svenskt atombombsprogram, som pågått så långt fram som till 1972 trots riksdagens förbud – först mot konstruktionsforskning och sedan mot kärnvapen. Det är ett atombombsprogram som också står i strid mot Sveriges agerande i internationella nedrustningssammanhang.

Somliga – förmodligen de som inte vill ha insyn i skeendet – anser att detta är historia och inget att göra åt i dag. Men om riksdagens beslut har kringgåts, om svenska folket lurats, så har *dagens* politiker en skyldighet att se till att sanningen kommer fram. Det är ett ansvar gentemot svenska folket i dag, och det är en fråga om tilltro till dagens politiker.

Från många som varit inblandade verifieras atombombsprogrammet. Men de berörda politikerna redovisar olika uppfattningar och ägnar sig åt bortförklaringar. Statsministerns agerande är ägnat att öka misstänksamheten mot hans roll i detta program.

För det första: Statsministern har inte tid att svara på de frågor som ställts till honom av Ny Tekniks journalist. Det är graverande att en statsminister inte har tid att ägna sig åt nationella frågor som dessutom har konstitutionell betydelse.

För det andra: Statsministern vägrar att gå i svaromål här i kammaren i dag, trots att han måste veta att min fråga om en opartisk juristkommission inte kan besvaras av någon annan än statsministern själv.

För det tredje: En inomdepartemental utredning tillsätts. Utredaren är säkert en oförvitlig person, men vad som behövs är en opartisk juristkommission – och det kräver vi från centerpartiet.

Uppdragets formulering tyder på att FOA skall utses till syndabock. Det är minst lika viktigt att få klarhet i om politiker i regeringsställning och militären överskridit sina befogenheter och kringgått riksdagens beslut.

Avsikten att skaffa svenska kärnvapen är uppenbar. Man projekterar, man tillverkar olika komponenter, man köper in mark för uppberedningsanläggning, man projekterar svenska atomubåtar. Hundratals miljoner gick till utveckling av kärnvapenbärare. Man utreder en storskalig industriell tillverkning.

Visste riksdagen om att de medel som den beviljade till civil atomforskning i själva verket gick till militär atomforskning? Kände riksdagen till det hemliga avtalet mellan Atomenergi och FOA? Visste riksdagen att de reaktorer som byggdes var avsedda för produktion av vapenplutonium?

Svar måste ges på dessa frågor. Jag undrar om försvarsministern är beredd

att medverka till att det blir en utredning som ger svar på alla de frågor som ställs.

Anf. 63 TREDJE VICE TALMANNEN:

Då Pär Granstedt på grund av resa är förhindrad att ta emot svaret ger jag ordet till Olof Johansson.

Anf. 64 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka försvarsministern för svaret. Som nämnts är tyvärr Pär Granstedt förhindrad att ta emot det.

Låt mig allra först och i all korthet understryka allvaret i den begäran om en opartisk juristkommission som Gunnel Jonäng här framfört på centerpartiets vägnar – liksom jag själv tidigare gjort i annat sammanhang.

Pär Granstedts mer specifika fråga gäller ju kopplingen mellan det svenska civila kärnkraftsprogrammet och utvecklingsarbetet på kärnvapenområdet under perioden 1957–1972. Denna koppling bekräftas av försvarsministern i svaret, och det är bra. Därutöver ges egentligen inga besked.

Frågan är nu: Kommer denna koppling att utredas eller ej? Det är ju helt riktigt, som försvarsministern säger, att det svenska kärnvapenprogrammet – jag höll nästan på att säga: såvitt man vet – är avvecklat. Det är däremot inte, än så länge, kärnkraftsprogrammet. Att denna koppling lever alltfört är väl ett faktum.

Utöver de rent konstitutionella frågeställningarna, som andra har berört här, är det viktigt att konstatera att under senare tid de amerikanska myndigheterna, och t. ex. den amerikanska kärnkraftskommissionen, har reagerat på dessa tidningsuppgifter i Sverige. Därför vill jag fråga försvarsministern om den svenska regeringen under hand – via diplomatiska kanaler eller på annat sätt – har fått någon förfrågan från amerikanska myndigheter, t. ex. från energidepartementet i Washington, angående det plutonium som användes vid FOA för experimentsprängningar. Enligt uppgift i bl. a. Nucleonics Week tycks ett antal ärenden om transport av klyvbart material från USA till Sverige ha stoppats i avvaktan på besked. Är det på det viset?

Jag tror alltså att det finns anledning att ta utomordentligt allvarligt på uppgifterna i tidskriften Ny Teknik och att verkligen se till att alla uppgifter som utan men för Sverige kan publiceras också blir publicerade. Med mindre tror jag inte att de som ställt krav på redovisning kommer att låta sig nöja. De här frågorna är alltför allvarliga, med konsekvenser in i nutiden, för att en delutredning skall vara till fyllest. Därför upprepar jag min fråga: Kommer också spörsmålet om kopplingen mellan den civila kärnkraften och möjligheten att senare anskaffa kärnvapen att bli föremål för utredning, och hur lång tid har utredaren på sig?

Anf. 65 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! När det gäller kraven på opartiskhet och tillsättande av en juristkommission tycker jag att vi nu har tagit det första steget, nämligen att låta rättschefen i försvarsdepartementet gå igenom alla handlingar och se

efter vilka av dessa som kan offentliggöras. Jag tror att väldigt många av dem kan offentliggöras, och många har redan offentliggjorts. Med allt detta material på bordet kan vi, om det skulle visa sig att det finns några syndabockar, Gunnel Jonäng, i så fall tillsätta en juristkommission. Men vänta till dess att det materialet ligger på bordet!

Olof Johansson tar upp kopplingen mellan det civila programmet och det militära programmet. Jag tog också upp den frågan i mitt svar. Den handlingsfrihet för ett senare beslut om att anskaffa atomvapen som var den svenska regeringens politik i slutet av 1950-talet förutsatte en viss industriell kapacitet inom landet. Som ett minimum, för att handlingsfriheten skulle ha ett reellt innehåll, krävdes att vi själva skulle producera uran, bygga reaktorer och behärska plutoniumutvinningens teknik.

Som är väl bekant förlorade kärnvapenfrågan sin aktualitet i början av 1960-talet. Det nuvarande programmet bygger på lättvattenreaktorer med anrikat bränsle, som importerats. Det bränsle som används skall lagras och slutförvaras i Sverige i icke upparbetad form – dvs. plutonium skall icke frigöras. Genom anslutning år 1970 till fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen har Sverige även formellt avstått från möjligheten att anskaffa kärnvapen, samtidigt som vi har åtagit oss att godta internationell kontroll över hela vår kärnenergi verksamhet.

Anf. 66 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag anser inte att det första steg som försvarsministern talar om är tillräckligt. Det är trots allt en opartisk utredning om den här frågan som behövs. Frågan är, som Olof Johansson sade, utomordentligt allvarlig. Den är inte minst allvarlig för den som arbetar med nedrustningsfrågor i internationella sammanhang. Det svenska atombombsprogrammet är ju ett spörsmål som verkligen har också internationell räckvidd.

Den planering och projektering för kärnvapen som försiggick skedde ju samtidigt som Sverige 1963 skrev under provstoppsavtalet och samtidigt som man arbetade aktivt internationellt för icke-spridning av kärnvapen. Det här innebär att Sverige i själva verket talade med dubbla tungor. Man förde internationellt fram ett budskap som man inte var beredd att stå för här hemma.

När man skrev under provstoppsavtalet 1963 ställde sig vårt land bl. a. bakom syftet att alla prov med kärnvapen skulle upphöra för all framtid. Samtidigt arbetade man då på att kunna genomföra underjordiska prov här i Sverige. Artiklarna har väckt mycken uppmärksamhet ute i världen och i internationella nedrustningssammanhang, inte minst inför NTP-konferensen nu i augusti. Det är helt enkelt så – det kan vi konstatera – att vår internationella trovärdighet har skadats och därmed också våra möjligheter att medverka till att nå resultat i vårt nedrustningsarbete. Detta är jag den första att beklaga, samtidigt som jag naturligtvis vill säga att det nu är allas vårt ansvar att bygga upp vår trovärdighet igen.

Tisdagen den
21 maj 1985

*Omsvensk kärn-
vapenforskning*

Anf. 67 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Tyvärr är uppdraget mycket snävt formulerat. I varje fall kan jag inte tolka in i det att man kommer att utreda kopplingen mellan det civila kärnkraftsprogrammet och det tilltänkta atomvapenprogrammet. Det heter i utredningsuppdraget att rättschefen Olof Forsberg skall "redovisa de forsknings- och utredningsarbeten rörande kärnvapen som bedrivits inom försvarets forskningsanstalt mot bakgrund av statsmakternas beslut".

Såvitt jag begriper innebär detta enligt vanlig tolkning att man bara indirekt kommer att undersöka om kopplingen till den svenska atomenergi-politiken också berört FOA:s verksamhet. Det är en mycket klar brist. Det är utomordentligt allvarligt om man genom att "snäva till" utredningsuppdraget på det sättet inte heller i ett senare skede kan belysa kopplingen mellan civil kärnkraft och atomvapen.

Det är inte något särskilt stort och omfattande arbete som skulle krävas. Det finns bra sammanfattningar, men dessa är ganska – skall vi säga – tillrättalagda från *ett* håll. Det gäller t. ex. den skrift om svensk atomenergi-politik som industridepartementet gav ut 1970. Det finns inte särskilt många exemplar av den skriften i omlopp, och detta är industridepartementets arkivexemplar. Detta borde kunna kompletteras, eftersom det här materialet inte ger någon uttömmande bild av just kopplingen till den militära sidan. Detta tycker jag att både riksdagen och den svenska allmänheten har rätt att kräva.

Anf. 68 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Jag tror inte att man bör tolka direktiven till rättschefen så snävt. Jag tolkar själv inte direktiven så snävt som Olof Johansson gör. Jag tror att direktiven kan ges en vidare tolkning.

När det gäller USA har frågor ställts, och vi har också besvarat dem på diplomatisk väg.

Men låt mig till sist, herr talman, bara säga att det är svårt för den som var med på 1950- och 1960-talen att förstå den upphetsning som artiklarna i Ny Teknik på sina håll gett upphov till. Artiklarna är egentligen sensationella endast om man kopplar loss frågan från sitt historiska och politiska sammanhang. Jag vill inte kritisera Ny Teknik, men vi bör ha klart för oss att när man bedömer 1950- och 1960-talens politik utifrån 1980-talets värderingar, så har man på sätt och vis upphöjt historielöshet till journalistisk arbetsmetod. Av artiklarna framgår dock att Sverige kunde ha byggt upp den kapacitet som skulle ha behövts för att tillverka svenska kärnvapen. Trots detta valde vi av säkerhetspolitiska skäl – efter en medveten och grundlig politisk analys – att avstå därifrån. Vi ansåg att Sveriges intressen bäst främjades av att vi inte hade kärnvapen.

Anf. 69 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för dessa kompletterande uppgifter, bl. a. om att kontakter förekommit med USA i denna fråga. Det bekräftar bara vad jag tidigare sade, nämligen att denna typ av frågor är så

väsentlig i det internationella sammanhanget att de också lever sitt eget liv i vår tid, även om materialet, underlaget och uppgifterna är gamla. Jag tror att det är en viktig lärdom, inte minst i det utredningsarbete som rättschefen nu håller på med, att man beaktar att det kan ha konsekvenser – något som också Gunnel Jonäng var inne på – för vårt förtroende utomlands hur vi hanterar dessa saker i framtiden.

Det gläder mig naturligtvis också att försvarsministern inte tolkar utredningsdirektiven så snävt utan tycker att man direkt kan komma in på kopplingen med det svenska kärnkraftsprogrammet även i detta sammanhang. Men det hade varit bättre att öppet deklarera detta från början.

Anf. 70 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! När försvarsministern här talar om att detta är historia vill jag säga att varje tid självfallet måste bedömas utifrån sina förutsättningar. Att det på 1950-talet fanns olika uppfattningar i frågan om svenska kärnvapen finns det naturligtvis ingen anledning att kritisera i dag. I sak finns det naturligtvis inte heller någon anledning att vara kritisk till att man uppsköt beslutet om svenska kärnvapen så länge det var en splittring i opinionen. Men den fråga som är oerhört allvarlig i dag är om man förde riksdag och allmänhet bakom ljuset och om politiker i regeringsställning också förde sina egna regeringskamrater bakom ljuset. Den frågan har räckvidd in i dagens samhälle.

Anf. 71 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Till sist bara några ord för att visa det historiska perspektivet. Det fanns politiker från alla partier i den svenska riksdagen som såg kärnvapnen bara som en fortsättning på de konventionella vapnen. Det var i debatten i början av 1960-talet som det blev en ändring, nämligen att kärnvapnen var någonting annat. Jag skall citera Gunnar Hedlund i interpellationsdebatten den 6 mars 1962:

”Viktigt är ju att vi bedriver en intensiv forskning på atomområdet och en tillräckligt omfattande sådan och att vi följer utvecklingen på ett sådant sätt att någon försening icke behöver uppstå därest omständigheterna skulle tvinga oss till ett positivt beslut i kärnvapenfrågan.”

Jag tar upp detta bara för att visa på det historiska perspektivet.

Anf. 72 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag skall bara understryka det jag sade tidigare, nämligen att det inte finns någon anledning för oss att, med de kunskaper vi har i dag om kärnvapen, kunskaper som man säkert inte hade på 1950-talet eller som då inte hade nått ut, kritisera att det var olika uppfattningar. Det var ju som bekant en mycket stark partisplittring i frågan om svenska kärnvapen.

Jag har faktiskt gått igenom och läst protokoll och har också funnit intressanta synpunkter i protokoll från 1962. Det framgår med mycket stor tydlighet att den dåvarande försvarsministern var mycket väl insatt i vad som föregick på FOA och i de planeringar och projekteringar som militären hade för sig.

Tisdagen den
21 maj 1985

Om bättre samordning mellan sjöfartsverket och försvaret

Anf. 73 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Beträffande det historiska perspektivet skall jag göra en liten anmärkning. Det är självklart att vi i dag har en annan debattsituation. Men det borde inte vara märkligare när det gäller ämnen som i mänskligt perspektiv har en evighetsanknytning att diskutera 25 år tillbaka i tiden lika väl som vi diskuterar 25 år framåt i tiden, kärnkraftens avveckling år 2010 eller plutoniums halveringstid på ca 25 000 år. Det här är frågor som ju har den här räckvidden i tiden.

Sedan beträffande den konstitutionella aspekten och utredningsarbetet. Om det nu är så som försvarsministern säger att det finns möjlighet till vidgning, är det ju viktigt att man t. ex. ser på hur de medel som har anvisats av riksdagen har slussats och använts, om de verkligen har använts till sitt anvisade syfte. Det är en viktig konstitutionell fråga. Många uppgifter, eller i varje fall indikationer, tyder på att det finns en sammanblandning på det området.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1984/85:569 om bättre samordning mellan sjöfartsverket och försvaret

Anf. 74 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Agne Hansson har frågat vilka åtgärder jag avser vidta för att nå bättre samordning mellan sjöfartsverket och försvaret.

Bakgrunden till frågan är att sjöfartsverket har aktualiserat indragningen av den permanenta vakthållningen på Idö.

Jag vill först framhålla att jag anser det viktigt att vi längs våra kuster och i våra skärgårdsområden har resurser för en effektiv övervakning. Alla möjligheter att genom samordning mellan myndigheter förbättra denna bör därför vidtas.

I vad gäller vakthållningen på Idö behandlas frågor av denna art enligt förordningen (1982:136) om handläggning av vissa personalfrågor i statlig verksamhet utmed rikets kuster. Förordningen grundas på principer som riksdagen har beslutat om.

Enligt förordningen skall den myndighet som planerar en inskränkning av personal som har direkt betydelse för tillsyn och övervakning av kusterna inhämta länsstyrelsens yttrande över den planerade åtgärden. Länsstyrelsen skall bedöma de totala verkningarna av personalförändringen från bl. a. försvarssynpunkt. Om länsstyrelsen finner att det är angeläget med en fortsatt bemanning, skall länsstyrelsen lämna ett förslag om organisation, huvudmannaskap samt finansiering och kostnadsfördelning.

Sjöfartsverket har i en skrivelse den 2 maj 1985 begärt länsstyrelsens yttrande över indragningen på Idö. Någon åtgärd från min sida behövs därför inte.

Anf. 75 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret.

Några särskilda åtgärder för att nå en bättre samordning avser inte försvarsministern vidta, och det beklagar jag. Den samordningsroll som länsstyrelserna i dag har mellan de olika myndigheter som beslutar om verksamheter runt våra kuster, som försvarsministern åberopar i sitt svar, fungerar inte. Framför allt är det resurser som saknas.

Som framgår av svaret har sjöfartsverket begärt yttrande från länsstyrelsen i Kalmar län den 2 maj om ett förslag om avbemannning av Idö lotsplats. Förslaget skall träda i kraft den 1 juni i år. Skrivelsen kommer alltså mindre än en månad före verkställighet. Man hemställer om yttrande före den 24 maj.

Länsstyrelsen har alltså 22 dagar på sig att reagera. På den tiden skall länsstyrelsen göra en bedömning enligt förordningen och, om den anser det nödvändigt, lämna förslag till annan organisation, annat huvudmannaskap samt finansiering och kostnadsfördelning.

I praktiken innebär detta att sjöfartsverket struntar i länsstyrelsen. Man har t. o. m. MBL-förhandlat med personalen innan man skrev till länsstyrelsen.

Anser försvarsministern att detta är ett vettigt samordningsförfarande? Hur skall länsstyrelsen seriöst kunna bedöma detta och lägga fram alternativa förslag? Och varifrån skall länsstyrelsen ta resurserna?

Är försvarsministern beredd att avsätta resurser till länsstyrelserna, så att samordningen har en chans att fungera bättre i framtiden?

Antalet ubåtsincidenter har ökat. Avbemanningen i skärgården utgör ett allvarligt hot mot vår försvarsberedskap.

Enligt uttalande från försvarsstabschefen byggs vårt ubåtsskydd undan för undan upp på bättre kontakter med skärgårdsbefolkningen, främst fiskarna. Men dessa vill inte ta direkt kontakt med militären, utan de vill tala med någon de känner, t. ex. lotsplatspersonalen.

På de senaste 25 åren har 250 fyrvaktare försvunnit och 50 lotsplatser lagts ned. Oroar inte detta försvarsministern – ur försvarets synpunkt?

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 1984/85:147 om utbildning för värnpliktiga i svensk säkerhetspolitik

Anf. 76 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Anna Lindh har frågat mig vad jag avser göra för att förbättra de värnpliktigas utbildning i svensk säkerhetspolitik. I sin interpellation anför Anna Lindh att en läroplan för värnpliktsutbildningen kan vara en väg att garantera att utbildningen präglas av ideal och värderingar som överensstämmer med Sveriges säkerhetspolitik och grundläggande demokratiska värderingar.

Tisdagen den
21 maj 1985

*Om utbildning för
värnpliktiga i
svensk säkerhets-
politik*

Jag delar givetvis Anna Lindhs uppfattning om att goda kunskaper rörande svensk säkerhetspolitik bör bibringas de värnpliktiga. Enligt min mening är det en grundläggande förutsättning för vårt värnpliktsförsvar att de värnpliktiga är väl insatta i varför de tjänstgör. Detta är avgörande för försvarets trovärdighet såväl inom landet som gentemot omvärlden. Jag vill dock framhålla vikten av att även de som inte fullgör någon värnpliktsutbildning, t. ex. huvuddelen av den kvinnliga befolkningen, får motsvarande kunskaper. Enligt min mening bör därför den grundläggande utbildningen om säkerhetspolitik m. m. ske i det allmänna skolväsendet. Kunskaperna bör därefter fördjupas under värnpliktsutbildningen. 1983 års värnpliktsutbildningskommitté, VK-83, behandlar för närvarande bl. a. frågan om säkerhets- och försvarspolitisk information. Enligt vad jag har inhämtat kommer snart kommittén att i ett delbetänkande föreslå ett antal åtgärder i syfte att förbättra informationen såväl i skolan som inom försvarsmakten.

Riksdagen har nyligen behandlat frågan om en allmän läroplan för värnpliktsutbildning. Försvarsutskottet uttryckte därvid, med anledning av en motion av Pär Granstedt, en viss tveksamhet till behovet av en sådan läroplan. Utskottet uttalade att en fortsatt utveckling mot ett med samhället i övrigt alltmer integrerat försvar, där politiker och myndigheter kontinuerligt uppmärksammar och lägger till rätta enskilda avarter, kunde synas bättre ägnat att uppfylla motionärens intentioner. Mot bakgrund av att frågan behandlas i VK-83 avlogs motionen av riksdagen.

Jag har för egen del inte någon avvikande uppfattning och avser därför inte att för närvarande vidta någon åtgärd.

Anf. 77 ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag vill tacka försvarsministern så mycket för svaret.

Bakgrunden till min interpellation är att värnpliktsutbildningen är av mycket central betydelse men att den inte alltid fungerar helt tillfredsställande. Det finns framför allt ett par områden där bristerna har tett sig uppenbara. Det gäller särskilt den grundläggande utbildningen i säkerhets- och neutralitetspolitik. Det är helt riktigt, som försvarsministern påpekar, att undervisning i säkerhets- och neutralitetspolitik bör ges i skolan. Men självfallet är detta också en viktig uppgift för värnpliktsutbildningen för att de värnpliktiga skall kunna sätta in värnplikten i dess sammanhang.

När man kommer ut på förband och träffar värnpliktiga är det skrämmande att märka att många av dem egentligen inte vet varför vi har allmän värnplikt. De känner alltså inte till grundvalen för den folkliga förankringen i totalförsvaret. Därmed har de också svårt att förstå sin egen roll. Ofta känner de inte heller till innebörden i svensk neutralitetspolitik. De värnpliktiga måste få lära sig grunderna för totalförsvaret och få en grundläggande skolning i svensk säkerhets- och neutralitetspolitik. Värderingarna i säkerhets- och neutralitetspolitiken måste också prägla hela utbildningen. För att det skall fungera krävs det också att befälen har en tillräckligt bra kunskap och utbildning, även pedagogiskt, för att kunna uppfylla de kraven. I dag är det ju trots allt så, att bara befäl på ganska hög nivå har den erforderliga utbildningen.

Det är bra att värnpliktskommittén arbetar med den här frågan, och jag förutsätter att den kommer att lägga fram olika förslag till konkreta åtgärder. Jag tolkar också försvarsministerns svar som att han kommer att agera kraftfullt för att informationen till de värnpliktiga förstärks och förbättras.

Det finns emellertid även andra områden inom värnpliktsutbildningen som borde ses över. Värnpliktsutbildningen är ju av mycket stor och avgörande betydelse för de värnpliktigas utveckling. Det är viktigt att de attityder som präglar utbildningen står i överensstämmelse med de allmänna demokratiska värderingar som råder i Sverige. Tyvärr frodas det ofta fördomar i den här miljön. Det gäller synen på kvinnor, men även politiska fördomar och fördomar mot minoriteter.

Den militära tjänstgöringen måste delvis vara auktoritär till sin uppbyggnad, men då är det extra viktigt att utbildningen sker i överensstämmelse med demokratiska värderingar. Det är också viktigt att de värnpliktiga under utbildningstiden får möjlighet att diskutera – förutom försvarets roll och den allmänna värnplikten – synen på våld, förhållandet mellan befäl och värnpliktiga, olika fördomar, osv.

Det borde vara ganska naturligt att en så lång och intensiv utbildning som riktar sig till samtliga unga män har klara och definierbara mål och riktlinjer. Det kan finnas andra sätt att tillgodose detta, men en läroplan för värnpliktsutbildningen verkar onekligen vara det mest effektiva medlet för att ge en bra utbildning både i vad gäller grunderna för totalförsvaret, den allmänna värnplikten samt svensk säkerhets- och neutralitetspolitik och inom de andra områden – bl. a. demokratiska principer och värderingar – som jag här tog upp.

Det är bra om politiker och myndigheter kontinuerligt följer och lägger till rätta "enskilda avarter", som försvarsministern säger. Men detta står inte i motsättning till fastlagda mål och riktlinjer. Tvärtom skulle en läroplan eller något liknande nog göra det lättare att uppmärksamma missförhållanden.

Dessa områden behandlas, såvitt jag förstår, inte i så stor utsträckning av VK-83. Det hade därför varit bra om försvarsministern också hade haft några konkreta förslag om hur värnpliktsutbildningen kan förbättras i dessa avseenden.

Anf. 78 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Jag delar Anna Lindhs uppfattning när det gäller behovet av att förmedla kunskaper om motiven för den svenska säkerhetspolitiken och varför vi har ett försvar. Jag har under senare år åtskilliga gånger understrukt detta, i tal och artiklar.

Låt oss beträffande en läroplan för värnpliktsutbildningen invänta VK-83:s förslag.

Jag kan berätta att arbete pågår för att förbättra utbildningen för värnpliktiga. I tjänsteforeskrifterna för försvarsmaktens personal har regeringen utfärdat bestämmelser om försvarsinformation. Ändamålet med informationen är att sprida kunskaper om vår säkerhetspolitik, om totalförsvaret samt om det militära försvaret och dess roll i totalförsvaret.

Överbefälhavaren har utfärdat närmare bestämmelser om försvarsupplysning under den allmänna militära utbildningen, med bl. a. målet att förmedla grunderna och förutsättningarna för vår säkerhetspolitik.

Inom försvarsstaben pågår också en översyn av formerna för och innehållet i den information om säkerhetspolitik och totalförsvar som skall komma de värnpliktiga till del. Översynen gäller dels utbildningen av de befäl som svarar för informationen inför truppen, dels framtagning av ny undervisningsmateriel.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1984/85:3223 och 3224 till lagutskottet

1984/85:3225 till näringsutskottet

17 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1984/85:35

Skatteutskottets betänkande 1984/85:26

Lagutskottets betänkande 1984/85:38

Utrikesutskottets betänkanden 1984/85:16 och 19

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1984/85:24-27, 29, 31 och 32

Utbildningsutskottets betänkanden 1984/85:25 och 39

Trafikutskottets betänkanden 1984/85:26 och 27

Bostadsutskottets betänkande 1984/85:23

18 § Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1984/85:58 Godkännande av en internationell konvention om harmonisering av gränskontroller av varor, m. m. (prop. 1984/85:182)

Lagutskottets betänkande

1984/85:41 Barns ansvar för rättegångskostnader i mål om underhåll (prop. 1984/85:163)

Kulturutskottets betänkande

1984/85:19 Nordiskt kultursamarbete m. m. (prop. 1984/85:194)

Utbildningsutskottets betänkande

1984/85:28 Anslag till utbildning för undervisningsyrken (prop. 1984/85:100 delvis)

Näringsutskottets betänkanden

1984/85:28 Stålindustrin

1984/85:31 Ändring i lagen om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar (prop. 1984/85:188)

19 § Meddelande om frågor

Nr 147

Tisdagen den
21 maj 1985

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 maj

1984/85:606 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till utrikesministern om de politiska förhållandena i Chile:

Den politiska och sociala situationen i Chile har drastiskt förvärrats under det senaste halvåret. Militärjuntan har besvarat kraven på ökade demokratiska fri- och rättigheter med en upptrappning av våldet och terrorn mot den egna befolkningen. På order fängslas stora grupper oppositionella, militära domstolar är i arbete och tortyr och mord på öppen gata hör åter till ordningen för dagen.

Jordbävningkatastrofen som ställt människor utan bostäder och försörjning har ytterligare förvärrat situationen. Chiles folk behöver stöd av en internationell opinion och även direkt humanitär hjälp. Europaparlamentet har i april i år uttalat ett starkt fördömande av den chilenska militärjuntan och uppmanat sina medlemsstater att agera på olika sätt.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Är den svenska regeringen beredd att instämma i Europaparlamentets uttalande och i övrigt vidta åtgärder av politisk och humanitär art för att bistå folket i Chile?

den 21 maj

1984/85:607 av *Lennart Brunander* (c) till industriministern om sysselsättningen vid Lövås sågverk i Bredared:

Lövås sågverk i Bredared, Borås kommun, har satts i konkurs. 35 arbetstillfällen är i fara. För Bredared skulle en nedläggning av sågverket vara förödande. Enligt samstämmiga uppgifter har företaget bra förutsättningar att leva vidare. Köpare som är beredda att fortsätta driften finns. Kommunen och länets utvecklingsfond har lagt ned ett omfattande arbete för att rädda företaget. Man har ännu inte slutfört detta arbete, men man har goda förhoppningar att finna en positiv lösning.

Innan utvecklingsfonden ens hunnit slutföra detta arbete har industriverket givit besked till konkursförvaltaren att företaget skall läggas ned. Detta kom som en kallduch för de berörda.

Jag vill mot denna bakgrund fråga industriministern hur han uppfattar det inträffade och vad han är beredd att göra för att rädda arbetstillfällena vid Lövås sågverk.

*Meddelande om
frågor*

1984/85:608 av *John Andersson* (vpk) till jordbruksministern om ytterligare åtgärder för att hjälpa skuldsatta jordbrukare:

Genom överenskommelsen mellan regeringspartiet och vpk anslås 40 milj. kr. för nästa budgetår till stöd för nyetablerade och skuldsatta jordbrukare, vilka hotas av konkurs. Med den stora diskontohöjningen med därtill kraftigt höjda räntor kommer ytterligare grupper av jordbrukare att få problem.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Är jordbruksministern beredd att, om så erfordras, vidta ytterligare åtgärder för att hjälpa hårt skuldsatta jordbrukare?

1984/85:609 av *Axel Wennerholm* (m) till justitieministern om ändrad benämning på fullmäktige i Stockholms kommun:

Kommunfullmäktige i Stockholm har beslutat att benämna Stockholm stad vid alla de tillfällen då juridiska hinder ej föreligger. För att kunna använda benämningen stadsfullmäktige krävs en lagändring.

Är statsrådet beredd att föreslå ett initiativ till lagändring, så att Stockholms stads kommunfullmäktige ånyo kan kallas stadsfullmäktige?

1984/85:610 av *Axel Wennerholm* (m) till försvarsministern om informationen i telefonkatalogen rörande utrymning vid krig:

Enligt informationen "Om kriget kommer" i telefonkatalogen, vilken information har utarbetats av totalförsvarets upplysningsnämnd, skall den som utrymmer medföra fackföreningsbok, något som förvånat och oroat många medborgare.

Vill statsrådet redogöra för skälen till denna instruktion?

1984/85:611 av *Kenth Skårvik* (fp) till utbildningsministern om fördelningen av statsbidrag till utbildning i svenska för invandrare:

I och med de nya reglerna för flyktingmottagandet kommer de flesta kommuner att ta emot flyktingar – också sådana som tidigare inte varit engagerade i denna verksamhet.

Detta innebär att samtliga studieförbund kommer att engageras i utbildningen i svenska för invandrare (SFI) om utbildningsutskottets intentioner skall förverkligas. UbU skrev i sitt betänkande 1984/85:6 att studieförbundens medverkan bör ske på lika villkor.

Trots detta har 80 % av statsbidragen nyligen fördelats enligt de gamla reglerna, dvs. i proportion till resp. förbunds SFI-verksamhet under de tre senaste åren. Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga till statsrådet:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att återstående 20 % fördelas på ett mer balanserat sätt?

1984/85:612 av *Elver Jonsson* (fp) till kommunikationsministern om beräkningen av vägtrafikskatt i Sverige och Norge:

Att underlätta kontakter och kommunikationer är av särskild betydelse för det nordiska samarbetet. På ett område bryts mönstret på ett närmast abrupt sätt. Det gäller godstrafiken med lastbil mellan Sverige och Norge. Här kan man närmast tala om diskriminering av de svenska lastbilsåkarna. De norska bestämmelserna innebär att en långtradare får betala ungefär 10 kr. mer per mil på den norska sidan. Detta helt oavsett lastens vikt, då beskattningen beräknas på fordonets maximala totalvikt. Motsvarande kostnad i Sverige är drygt 5 kr. per mil. Chaufförerna måste ha med sig stora kontantbelopp extra för att erlægga i tullen. Till detta kommer en omfattande byråkratisk hantering för återbetalningen av den svenska vägskatten, med en särskild ansökan för de enstaka dygn som fordonet befunnit sig på den norska sidan. För länsstyrelserna medför detta en stor arbetsbelastning i gränslänen, såsom t. ex. Värmlands och Älvsborgs län.

Vilken slutsats drar regeringen av rådande förhållanden och vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att minska byråkratin och de höga kostnaderna för de svenska lastbilsåkarna?

Avser regeringen att inom nordiska ministerrådet snabbt aktualisera dessa problem i avsikt att undanröja de påtalade olägenheterna?

20 § Kammaren åtskildes kl. 18.03.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 147

Tisdagen den
21 maj 1985

*Meddelande om
frågor*